

”Minkä vaikutuksen tekee meidän näyttelyrakennuksemme?”

Pariisin vuoden 1900 maailmannäyttely Uuden Suomettaren kuvaamana

Oulun yliopisto

Historiatieteet

Historian kandidaatintutkielma

28.3.2019

Eetu Riskumäki

SISÄLLYS

Johdanto	3
1. Uusi Suometar seuraa ja kuvaa Pariisin näyttelyä yleisellä tasolla	7
1.1. Miksi maailmannäyttely kiinnosti ja miten se näkyi Uudessa Suomettaressa?	7
1.2. Uusi Suometar kirjoittaa monipuolisesti maailmannäyttelystä	10
1.3. Pienet teemat tuovat eloa maailmannäyttelyyn	12
1.4. Kirjeenvaihtajat matkaavat maailmannäyttelyyn	17
2. Nationalismia, kulttuuria ja kongresseja – Uuden Suomettaren suosikkiaiheet	20
2.1. ”Meidän näyttelyrakennuksemme on kuin satujen Tuhkimus”	20
2.2. ”Te olette tuottawa kotimaallenne ja taiteellenne kunniaa” – Helsingin filharmoninen seura matkaa maailmannäyttelyyn.....	25
2.3. Suomalaiset ja kaikenlaiset kongressit maailmannäyttelyssä	28
Loppulause	33
Lähteet ja tutkimuskirjallisuus	35

Historiallinen tausta

Ensimmäinen maailmannäyttelyksi¹ luonnehdittu tapahtuma, *Great Exhibition of the Works of Industry of all Nations*, järjestettiin Lontoossa vuonna 1851. Tästä alkoi valtavien maailmannäyttelyiden aikakausi, joka jatkui aina vuoden 1900 maailmannäyttelyyn asti. Kuvaavaa onkin, että Pariisin vuoden 1900 maailmannäyttelyn kanssa samoihin kävijämääriin päästiin vasta Montrealissa vuonna 1967. Senkin jälkeen Pariisin vierailijamäärä on ylitetty vain vuonna 1970 Osakassa ja 2010 Shanghaissa.²

Näyttelyt itsessään olivat niitä järjestäneille valtioille suuruuden mitta. 1800-luvun jälkipuoliskolla suuret maailmannäyttelyt pyrkivät lyömään edeltäjänsä, mikä johti näyttelyiden paisumiseen mahtipontisuudessaan. Tuon ajan maailmannäyttelyiden rahoitus tuli pääosin järjestävän valtion kassasta, mikä kuvastaakin miten tärkeiksi maailmannäyttelyt nähtiin tähtitieteellisistä kustannuksista huolimatta. Näyttelyiden organisointi oli myös hyvin kansallista, sillä maailmannäyttelyillä ei ollut yhteistä katto-organisaatiota ennen vuotta 1928.³

Erityisesti Suomen suuriruhtinaskunnalle vuoden 1900 maailmannäyttelystä muodostui tärkeä tapahtuma. 1800-luvun loppu oli Suomessa kansallisen heräämisen ja valtiollisen kehityksen aikaa. Tämä yhdistettynä vuonna 1899 alkaneeseen ensimmäiseen venäläistämiskauteen, vuoden 1900 näyttelystä muodostui tapahtuma, jossa Suomen rahkeet itsenäisenä kansana kansojen joukossa tultaisiin mittamaan. Oleellinen osa Suomen näyttelyosallistumisesta oli oma paviljonki⁴, jossa pääosa Suomen näyttelystä oli esillä. Myös näyttelyn pitkä seitsenkuinen kesto edesauttoi Suomen näkyvyyttä.⁵

Lähdeaineistonani käyttämä Uusi Suometar oli tarkasteluajankohtana vuonna 1900 suurin suomenkielinen sanomalehti ja levikillisesti se kattoi koko maan. Uuden Suometaren levikki oli 11 300 ja pääkilpailijaksi katsotun Päivälehdessä 4 177. Lehden pitkäaikaisena päätoimittajana toimi tuolloin

---

¹ Ihmiskunnan saavutuksia esittelevä näyttely. Tässä tutkielmassa termillä maailmannäyttely viitataan *Bureau International des Expositions* (BIE) -järjestön maailmannäyttelyiksi luokittelemiin kansainvälisiin suurnäyttelyihin. Nykyisin 170 jäsenmaan muodostama BIE perustettiin vuonna 1928 suurten kansainvälisten näyttelyiden organisoijaksi. Se on sittemmin myöntänyt virallisen maailmannäyttelyn titelin lukuisille näyttelyille vuosilta 1851–1928, Pariisin vuoden 1900 näyttelyn ollessa yksi niistä. Kielitoimiston sanakirja, elektr.; ”Who we are” & ”World expos since 1851”, BIE:n Internet-sivut.

² Maailmannäyttelyiden vierailijamäärä vaihtelee lähteestä riippuen. BIE:n mukaan vierailijamäärät mainituille näyttelyille ovat: Pariisi (1900) 50 860 801, Montreal (1967) 50 306 648, Osaka (1970) 64 218 770 ja Shanghai (2010) 73 085 000 vierasta. ”World expos since 1851”, BIE:n Internet-sivut. Vertaa Allwood 1977, 176–177, 180–185.

³ Allwood 1977, 176–177, 180–185; Mandell 1967, 3–24.

⁴ Tilapäinen näyttelyrakennus. Kielitoimiston sanakirja, elektr.

⁵ Mandell 1967, 59, 87; Smeds 1996, 278–280, 311, 330–337.

Viktor Löfgren⁶. Toimittajia lehdellä oli 11 kappaletta, joiden lisäksi lehdessä toimi myös avustajia. Poliittisesti lehti oli vanhasuomalaisten johtava äänenkannattaja. Tämän vuoksi sen sisältö oli vanhasuomalaisen myöntöväisyysspolitiikan puitteissa maltillisen nationalistista.⁷

Tutkimustilanne

Vuoden 1900 Pariisin maailmannäyttelystä ja maailmannäyttelyistä yleisesti kertovia englanninkielisiä teoksia on olemassa runsaasti. Yleisenä maailmannäyttelytutkimuskirjallisuutena olen käyttänyt Richard D. Mandellin jonkinlaisen tutkimusalan perusteoksen maineen saavuttanutta *"Paris 1900"* (1967) -teosta, John Allwoodin *"The Great Exhibitions"* (1977) -teosta, sekä tuoreempaa Alexander C. T. Geppertin tutkimusta *"Fleeting cities Imperial Expositions in Fin-de-Siècle Europe"* (2010).

Kotimainen tutkimus maailmannäyttelyistä on jäänyt vähemmälle huomiolle. Joitain aihetta sivuavia teoksia on julkaistu, kuten Taina Syrjämaan *"Edistysken luvattu maailma: Edistysusko maailmannäyttelyissä 1851–1915"* (2007). Suoraan oman aiheeni kaltaista tutkimusta on tehnyt vain Kerstin Smeds, joka on tutkinut laajemminkin maailmannäyttelyitä ja jonka väitöskirja *"Helsingfors – Paris – Finland på världsutställingarna 1851–1900"* (1996) käsittelee osittain samoja teemoja kuin tämäkin tutkielma.

Lehdistön ja maailmannäyttelyn suhdetta Suomessa ei tietääkseni ole tutkittu. Sanomalehtihistoriallisesti Uutta Suometarta on käsitelty tarkasti ja kattavasti muun muassa Päiviö Tommilan toimittamassa *"Suomen lehdistön historia"* -sarjassa (1988) sekä Jyrki Vesikansan teoksessa *"Sinivalkoiseen Suomeen – Uuden Suomen ja sen edeltäjien historia I 1847–1939"* (1997).

Myös eri alojen yleistöksissä sivutaan aihetta, mutta valitettavan usein lähdemerkinnät ovat puutteellisia. Tällaisten teosten käyttöä olen pyrkinyt välttämään, mutta aina se ei ole ollut mahdollista tai tehokasta paremman kirjallisuuden puutteen tai käsiteltävän aiheen yleisluontoisuuden vuoksi.

Tutkimustehtävä ja työn rakenne

Varsin poikkitieteellinen työni edustaa enimmäkseen lehdistöhistoriaa, mutta vahvoja teemoja ovat myös kulttuurihistoria ja Suomen historia. Työ lähestyy metodiensa puolesta myös journalismin ja viestinnän tutkimusta. Hypoteesina tutkielmallani on, että vuoden 1900 maailmannäyttely oli aikanaan isosti suomalaisessakin mediassa esillä ollut speaktaakkeli ja jonka nationalistinen luonne

---

⁶ Myöhemmin Lounasmaa. Vesikansa 2005, elektr.

⁷ Leino-Kaukiainen 1988, 451, 452, 482–485; Vesikansa 1997, 460, 462.

hyödynnettiin kokonaisvaltaisesti kansallisen identiteetin rakennustyössä. Näistä lähtöasetelmista minulle muotoutuivat seuraavat tutkimuskysymykset: *Mitä, miten ja miksi Uusi Suometar kirjoitti liittyen vuoden 1900 maailmannäyttelyyn ja mistä se vaikenä? Sekä miten Uuden Suometaren kirjoittelu vertautuu aiemman tutkimuksen luomaan kuvaan Suomen roolista maailmannäyttelyssä?*

Koska tutkimuskysymykseni keskittyvät Uuden Suometaren maailmannäyttelykirjoittelun ilmiöihin, on tutkielman rakenne myös systemaattinen. Tutkielman luvut on jaettu temaattisesti kahteen osaan. Ensimmäisessä luvussa käsittelen Uuden Suometaren maailmannäyttelykirjoittelun yleisiä piirteitä ja linjoja. Toisessa luvussa puolestaan tarkastelen tarkemmin Uudessa Suometassa enemmän esillä olleita aiheita, joihin lukeutuvat myös suomalaisten edesottamukset maailmannäyttelyssä. Maailmannäyttely ei kuitenkaan ollut näin mustavalkoisesti jaettava kokonaisuus, ja viittaankin molemmissa luvuissa toistensa aiheisiin.

Lähteet ja menetelmät

Lähteenä käyttämäni *Uusi Suometar* -lehteä tutkin vuoden 1900 vuosikerran puitteissa: jo tuolla aikavälillä lehdessä julkaistiin lähes 600⁸ juttua liittyen vuoden 1900 maailmannäyttelyyn⁹. Laajemman aineiston käsittely ei mahdu suppean kandidaatin tutkielman laajuuteen. Tästä syystä käsittelen vain itse tapahtumavuotta ja yhtä lehteä. Lehtenä Uusi Suometar valikoitui kattavuutensa vuoksi.

Päämenetelmänä minulla on laadullinen, induktiivinen, sisällönanalyysi, jonka varaan koko työni rakentuu: aineiston pienistä pirstaleista olen koonnut yleiskuvan Uuden Suometaren maailmannäyttelykirjoittelun pääpiirteistä.¹⁰ Samalla olen tullut koonneeksi tietynlaisen tarinan maailmannäyttelystä, joten mukana on myös narratiivista analyysiä.¹¹ Paikoin hyödynnän myös diskurssianalyysin perusteita tulkitessani yksittäisten juttujen ja sanavalintojen välittämiä viestejä.¹²

---

⁸ Taulukko 1.

⁹ ”Juttu” on erityisesti lehtitutkimuksessa käytettävä termi ja siksi käytän sitä myös tässä tutkielmassa. Laajemmassa kontekstissa voidaan käyttää myös termiä ”teksti” merkityksessä, jossa viitataan selkeästi rajattuun kokonaisuuteen, kuten uutiskirjoitus tai mainos. Toisessa merkityksessään termillä ”teksti” voidaan viitata määrittelemättömään määrään tekstiä, kuten ”lehdessä on paljon tekstiä”. V. Heikkinen s.a. elektr.; Mäntynen & Shore 2006, 9; vertaa Pietilä 2008, passim.

¹⁰ Sarajärvi & Tuomi 2018, 104–114, 117–118.

¹¹ H. Heikkinen 2001, 116–130.

¹² Jokinen et al. 1999, passim.

Aineiston laajuuden vuoksi käytän myös tilastollista lähestymistapaa (taulukot 1 ja 2, diagrammi 1). Taulukossa yksi olen jakanut kirjoitukset juttutyypeittäin¹³ ja teemoittain, mikä on hyvä tapa luoda järjestystä runsaaseen joukkoon juttuja.¹⁴

Jako juttutyyppeihin on lehdistötutkimuksen metodi erotella lehdissä esiintyviä juttuja, niiden ominaispiirteiden mukaan. Tapoja erotella ominaispiirteitä on lukuisia ja lopulta käytettävät juttutyypit riippuvatkin paljon tutkijasta ja tutkittavasta aiheesta – varsinkin mitä syvemmmälle juttutyypin alakategorioihin tutkija siirtyy.¹⁵ Vuonna 1900 lehtikirjoittelu oli hyvin erilaista verrattuna nykyaikaan, eikä esimerkiksi *kantaaottavuus* jutun ominaistyyppin kriteerinä¹⁶ toimi: vuonna 1900 tavallinen uutinenkin saattoi pitää sisällään vahvojakin kannanottoja¹⁷. Itse olen jakanut jutut hyvin yksinkertaisesti niiden *ajatellun funktion* mukaan, eli mitä tarkoitusta varten juttu on kirjoitettu.¹⁸ Esimerkiksi mainoksen¹⁹ tehtävänä on edesauttaa jonkin asian myyntiä. *Ajankohtaisuuden* mukaan jako on tapahtunut, mikäli *ajateltu funktio* on ollut kahdella selkeästi erilaisella juttutyypillä sama. Käytännössä *ajatellulla funktiolla* olen erottanut uutiset ja artikkelit toisistaan.²⁰ Kokonaisuudessaan olen joutunut tekemään paljon omia tulkintojani eri juttutyypin rajanvedon suhteen.

Juttujen jakaminen teemoihin on myös paikoin tulkinnanvaraista, mikäli yhdessä jutussa on käsitelty useita eri teemoja. Ottaen huomioon maailmannäyttelyaiheen valtavan kirjoitusmäärän, pidän myös todennäköisenä, etten ole kaikkia lyhyimpiä juttuja havainnut, enkä siten myöskään taulukoinut. Uskon kuitenkin, että olen löytänyt tärkeimmät uutiset ja artikkelit. Taulukoinnin epätäydellisyyden vuoksi taulukoissani olevat luvut ovatkin lähinnä suuntaa antavia. Kirjoitusten määrä on sen verran suuri, että muutamien eri aihealueista mahdollisesti puuttuvien juttujen aiheuttama suhteellinen virhe on kuitenkin pieni. Prosentin virhe vaatisi jo kuuden jutun vajausta yksittäisessä kategoriassa. Taulukoista näkee kuitenkin erilaiset trendit melko tarkasti.

---

¹³ Juttutyyppi on termi, jolla kuvataan nimenomaan lehtitutkimuksessa tietynlaisiin ryhmiin jakautuvia tekstejä. Vastaavia yleismaailmallisessa käytössä olevia termejä ovat *genre* ja *tekstilaji*. V. Heikkinen s.a. elektr.; Mäntynen & Shore 2006, 9–16; Pietilä 2008, 22–26, 35–40.

¹⁴ Pietilä 2008, 35.

¹⁵ Pietilä 2008, 36–41.

¹⁶ Pietilä viittaa Kalliomäkeen et al. Pietilä 2008, 36–38.

¹⁷ Esim. US 5.5.1900.

¹⁸ Pietilä viittaa Kalliomäkeen et al. Pietilä 2008, 36–38.

¹⁹ Suomen kielessä ei ennen vuotta 1928 tunnettu sanaa mainos. Sen sijaan käytössä oli vierasperäinen ”reklaami”. Käytän kuitenkin tätä myöhempää termiä kuvaamaan Uudessa Suomettaressa julkaistuja ilmoituksia, joiden tarkoituksena on edistää jonkin asian myyntiä tai taloudellista hyötymistä. Kortti 2016, 169.

²⁰ Pietilä viittaa Kalliomäkeen et al. Pietilä 2008, 36–38.

1. UUSI SUOMETAR SEURAA JA KUVAA PARIISIN NÄYTTELYÄ YLEISELLÄ TASOLLA

1.1. Miksi maailmannäyttely kiinnosti ja miten se näkyi Uudessa Suomettaressa?

Näyttelyt konseptina, jossa esitellään esineitä tai asioita yleisölle, tunnettiin jo antiikin aikana. Läpi historian ihmiset ovat matkanneet erilaisille markkinoille ostamaan ja myymään erilaisia hyödykkeitä, sekä viihdyttämään itseään. 1700-luvun Ranskassa ja Englannissa alkoi tällaisista tapahtumista uudenlainen kehityskulku. Vuosisadan alussa Ranskassa järjestettiin vuosittaisia julkisia taidenäyttelyitä. 1760-luvulla puolestaan pidettiin Englannissa kilpailu, jossa palkittiin erilaisia maatalouteen liittyneitä innovaatioita. Kilpailun kannustimena oli ollut yleinen kiinnostus uusiin mekaanisiin laitteisiin ja niiden luomiin mahdollisuuksiin tehdä taloudellista voittoa. Kilpailun päätteeksi *Royal Society of Arts* pystytti lyhytaikaisen, mutta suosituksen, näyttelyn voittajista. Tämän seurauksena edellisen kaltaiset tapahtumat nähtiin oivana tapana rohkaista keksijöitä ja taiteilijoita. Ympäri Eurooppaa alettiin järjestämään erilaisia teollisuus- ja taidenäyttelyitä, joissa osanottajia palkittiin esimerkiksi mitalein.²¹

1800-luvun alussa näyttelyt olivat kasvaneet suhteellisen suuriksi kansallisiksi näyttelyiksi. Ne sisälsivät jo erilaisia ohjelmanumeroita, kuten paraateja ja puheita. Vaikka näyttelyt olivat vielä kansallisia, etenkin Ranskan ja Englannin välillä näyttelyt loivat keskinäistä teollista ja nationalistista kilpailua. 1800-luvun puolivälin lähestyessä näyttelyiden koko kasvoi entisestään, samalla kun kansainvälinen kiinnostus niitä kohtaan lisääntyi. Lopulta oltiin tilanteessa, jossa etenkin Ranskassa pidettiin suuria kansallisia näyttelyitä ja jotka kiinnostivat ympäri Eurooppaa. Niihin ei kuitenkaan hyväksytty kuin ranskalaisia näytteillepanijoita. Tämä johti lopulta Lontoossa vuonna 1851 pidettyyn *Great Exhibition of the Works of Industry of All Nations* -näyttelyyn, jota pidetään yleisesti ensimmäisenä maailmannäyttelynä.²²

Vuoden 1851 näyttelyn menestyksen innoittamina lukuisat valtiot alkoivat tehtailla omia maailmannäyttelyitään. Suurvallat eivät halunneet jäädä toistensa varjoon, ja 1800-luvun jälkipuolisko onkin eräänlaista maailmannäyttelyiden kilpavarustelua. Uusien näyttelyiden piti lyödä laudalta kaikki edelliset. Vuosisadan lopulla oltiinkin tilanteessa, jossa maailmannäyttelyihin käytettiin valtavasti resursseja. Esimerkiksi vuoden 1889 maailmannäyttelyyn rakennettiin silkasta rakentamisen ilosta maailman korkein rakennelma, Eiffel-torni. Lisäksi näyttelyissä esiteltiin maailmaa mullistavia uusia

---

²¹ Mandell 1967, 3–4.

²² Geppert 2010, 7; Mandell 1967, 5–6, 7.

vekottimia, kuten puhelin. Vuosisadan lopun edistysuskoon kuuluikin ajatus ihmisen kaikkivoipaisuudesta. Maailmannäyttelyt olivat myös varsin pitkäkestoisia ja esimerkiksi vuoden 1900 näyttelyn kesto oli kokonaisuudessaan noin seitsemän kuukautta huhtikuun 14. päivästä aina marraskuun 11. päivään.²³ Pitkä kesto olikin omiaan edesauttamaan suurtahtuman runsasta kirjoittelua lehdissä.

Maailmannäyttelyiden asema valtavina spektaakkeleina ei kuitenkaan ollut ainoa suomalaista yleisöä kiinnostanut seikka. Suomi oli ottanut osaa lukuisiin 1800-luvun lopun maailmannäyttelyihin enemmän tai vähemmän itsenäisesti suhteessa Venäjään. Varsinkin vuoden 1889 Pariisin näyttelystä alkaen Suomen osallistuminen alkoi yhä enenevissä määrin tähtäämään kansallisen olemassaolon oikeutukseen. Vuoden 1900 Pariisin näyttely olikin eräänlainen kehityksen kulminoituma. Elettiin ensimmäistä venäläistämiskautta ja Suomen näyttelystä kehkeytyikin eräänlainen puolustus ja oikeutus valtiolliselle olemassaololle. Suomen omalla paviljongilla vuoden 1900 näyttelyssä oli myös aivan erityinen symbolinen rooli, vaikka Suomella oli ollut oma paviljonki jo vuoden 1889 Pariisin näyttelyssä.²⁴ Tässä valossa ei olekaan ihme, että vuoden 1900 näyttelyä seurattiin Suomessakin tarkasti.

Uuden Suomettaren kiinnostus havainnollistuu paitsi juttujen valtavien määrän, mutta myös sen ajallisen vaihtelun kautta. Olen koonnut viivadiagrammiksi lehden maailmannäyttelyteemaiset jutut niiden ilmestymiskuukauden mukaan.²⁵ Uuden Suomettaren kirjoittelu kasvaa jo maaliskuussa, eli noin kuukausi ennen maailmannäyttelyn avajaisia. Alkuvuodesta lehden kirjoittelu painottui Suomen valmistautumiseen maailmannäyttelyä varten. Jutuissa esiintyy esimerkiksi uutisointia ja kuvailua Pariisiin matkaavasta suomalaisesta taiteesta. Myös maailmannäyttelyn konserttimatkaan valmistautuva Helsingin filharmoninen seura on vahvasti esillä. Ennen avajaisia kirjoittelussa oli esillä myös näyttelyn rakentuminen, joka oli kokonaisuudessaan pahasti aikataulusta jäljessä ja taloudellisesti ja logistisesti haastava pala Ranskalle. Maailmannäyttelyn valmistuminen, avajaistapahtumat ja ensimmäiset katsaukset itse näyttelyyn olivat myös vahvasti esillä.²⁶

Kesä- ja heinäkuussa kirjoittelun määrässä näyttää olleen suuri pudotus diagrammin yksi mukaan. Elo- ja syyskuussa kirjoittelun määrä tosin nousee kevään tasolle.²⁷ Kesän matalaa ja alkusyksyn korkeaa kirjoittelumäärää selittää maailmannäyttelyn yleiseen kulkuun ja suomalaisia kiinnostaviin aiheisiin liittyvät seikat. Myös avajaisten aikainen näyttelyinnostus näyttää laantuneen. Yleisesti Uuden Suomettaren jutuista huokuu hiljainen kausi: Näyttelyliput eivät olleet myyneet toivottua tahtia.

---

²³ Mandell 1967, 10–19, 59, 87; Syrjämaa 2007, 11, 17–21.

²⁴ Smeds 1996, 53, 204–233, 249–268, 276–332.

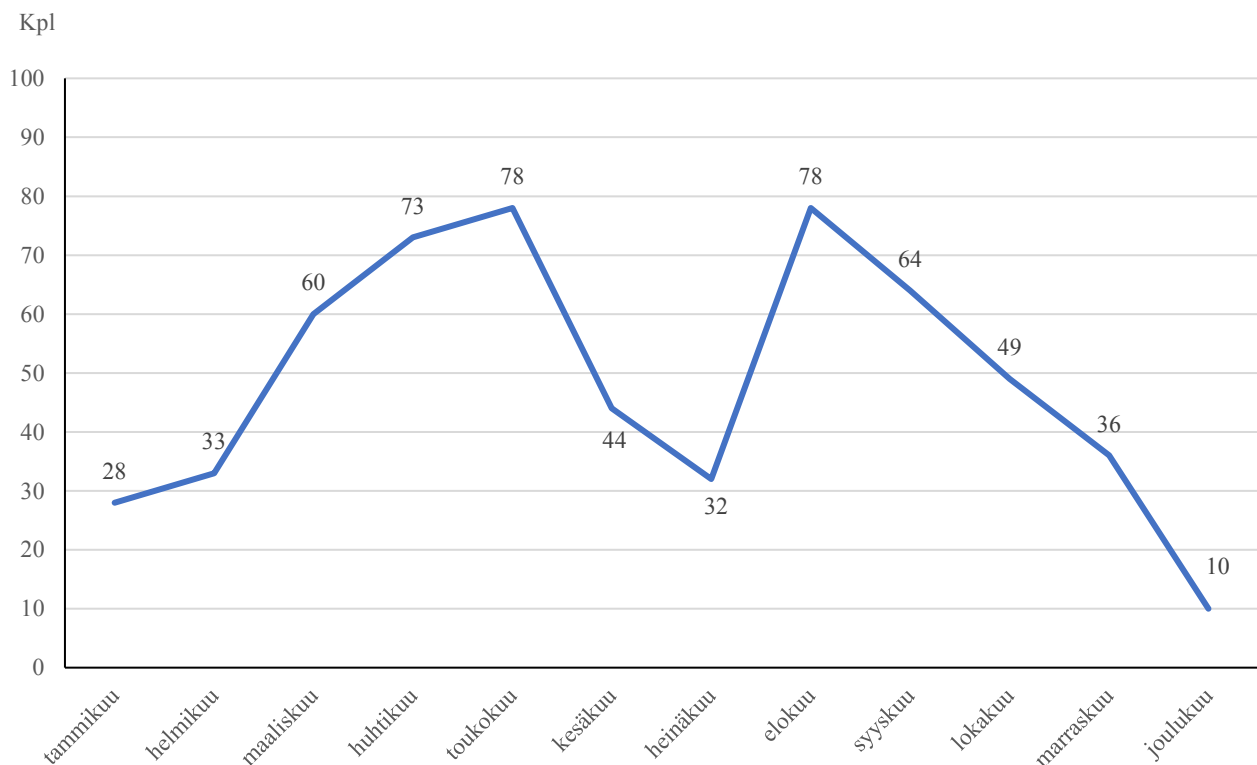
²⁵ Diagrammi 1.

²⁶ ”Pariisin maailmannäyttelyn avaus” (art.). US. 19.4.1900, ”Ranskan työministeri ja näyttelytyömiehet” (art.). US. 12.4.1900, US 9.1.1900, 11.1.1900, 4.3.1900, 6.3.1900, 18.3.1900, 27.3.1900, 29.3.1900, 11.4.1900.

²⁷ Diagrammi 1.

Diagrammi 1: Uuden Suomettaren vuoden 1900 maailmannäyttelyteemaisten kirjoitusten lukumäärän kehitys.²⁸

Pariisin kesät oli myös todettu tukalan kuumiksi ja hajunkin puolesta epämiellyttäväiksi. Vastaavasti syyskuu mainittiin ilmojen puolesta parhaana kuukautena vieraillla maailmannäyttelyssä. Uuden Suomettaren jutuista saa myös kuvan, että syksy oli yleisesti tapahtumarikkaampi kuin kesä. Todennäköisesti näin myös oli: jos suomessakin tiedettiin Pariisin tukalista kesistä ja miellyttävästä syksystä, sen tiesivät varmasti myös näyttelyä organisoivat ranskalaiset.²⁹

Kesällä lehden kirjoittelussa painottuivat pikku-uutiset. Aiheina näkyvimpiä olivat Suomen paviljongin ja suomalaisten taiteilijoiden saamat palkinnot ja kehut ulkomaisissa lehdissä, mutta myös filharmonikkojen maailmannäyttelykonsertin valmistelu säilyi otsikoissa. Kesällä alkoi myös runsas kongressiaiheinen kirjoittelu, joka jatkui vilkkaana näyttelyn loppuun saakka. Loppukesän kirjoittelussa erottuukin selkeästi kolme teemaa: kongressit, filharmonikkojen konsertit sekä maailmannäyttelyn palkintojenjako.³⁰ Syksyn edetessä Uuden Suomettaren maailmannäyttelykirjoittelu laski tasaisesti.³¹ Loppuvuoden kirjoittelussa painottui näyttelyn sulkemiseen liittyvät aiheet, kuten näyttelyn keston

²⁸ US 1900.

²⁹ J – a, ”Pariisi ja sen maailmannäyttely.” (art.). US 1.6.1900, US 17.8.1900, 19.9.1900.

³⁰ L, ”Orkesterin matkalta.” (arvostelu). US 7.8.1900, L, ”Orkesterin matkalta.” (art.). US 9.8.1900, US 6.6.1900, 15.6.1900, 22.6.1900, 5.7.1900, 6.7.1900, 19.7.1900, 31.7.1900, 2.8.1900, 4.8.1900, 19.8.1900, 21.8.1900, 22.8.1900, 11.9.1900, 20.9.1900, 21.9.1900, 25.9.1900, 7.10.1900, 17.10.1900.

³¹ Diagrammi 1.

jatkaminen, näyttelyn yleinen menestyminen ja sulkemisajan juhlallisuudet.³² Joulukuussa kirjoittelu oli jo varsin vähäistä.³³

1.2. Uusi Suometar kirjoittaa monipuolisesti maailmannäyttelystä

Pariisin vuoden 1900 maailmannäyttely oli yksi Uuden Suometaren näkyvimpiä teemoja tuona vuonna. Kuvaavaa onkin, että lehdessä viitattiin maailmannäyttelyyn usein pelkkänä ”näyttelynä”, ja silti lukijalle on heti selvää, mistä näyttelystä on kyse. Lehden maailmannäyttelyteemaiset kirjoitukset edustivat lukuisia juttutyppejä ja teemoja. Taulukosta yksi on havaittavissa erityisesti esille nousvina teemoina Suomen näyttelyyn, Helsingin filharmonisen seuran konserttimatkaan maailmannäyttelyyn ja maailmannäyttelyn lukuisiin kongresseihin liittyvät kirjoitukset. Näistä erityisen näkyvistä aiheista kirjoitan erikseen omissa luvuissaan.³⁴

Taulukko 1: Uuden Suometaren maailmannäyttelyaiheiset kirjoitukset vuonna 1900 teemoittain ja juttutyypeittäin.³⁵

	Uutiset	Artikkelit	Tiedotteet ja ilmoitukset	Mielipidekirjoitukset ja arvot	Mainokset	Muut	Yhteensä	% -osuus
Järjestelyt	33	4		1			38	6 %
Suomalainen näyttely	56	8	13	4		1	82	14 %
<i>Suomen näyttely toisissa lehdissä</i>	76	9					85	15 %
Filharmoninen seura	24	5	10	1	17		57	10 %
<i>Filharmoninen seura toisissa lehdissä</i>	9			5			14	2 %
US:n kirjeenvaihtajilta		21	1	1			23	4 %
Venäjä	5	3					8	1 %
Muut valtiot	3	1					4	1 %
Kongressit	71	3	3	1			78	13 %
Maailmannäyttelyn ihmeet	11	5		1			17	3 %
Näyttelyvieraat	13	1					14	2 %
Rikollisuus ja järjestyshäiriöt	11						11	2 %
Onnettomuudet	9						9	2 %
Kilpailut ja palkinnot	31	2					33	6 %
Politiikka	8	3					11	2 %
Muut	34	3	12	3	46	3	101	17 %
Yhteensä	394	68	39	17	63	4	585	100 %
% -osuus	67 %	11 %	7 %	3 %	11 %	1 %	100 %	

Uuden Suometaren kirjoittelussa on selkeällä yli kahden kolmasosan enemmistöllä ollut esillä näyttelyaiheiset uutiset. Kuten taulukosta yksi nähdään, on uutisointi ollut varsin monipuolista. Erityisesti uutisointi Suomen menestyksestä oli runsasta läpi vuoden. Lehdellä oli myös tapana suomentaa pitkiäkin juttuja ulkomaisista lehdistä, mikäli Suomi esitettiin erityisen hyvässä valossa. Kirjoitusten lukumäärällä mitattuna toiseksi suurin juttutyyppi oli artikkelit. Lukumääräisesti ne jäivät kauas

³² US 14.10.1900, 26.10.1900, 2.11.1900, 6.11.1900, 17.11.1900, 28.11.1900, 9.12.1900.

³³ Diagrammi 1.

³⁴ Taulukko 1.

³⁵ US 1900.

uutisten taakse, mutta pitkinä kirjoituksina niiden saama palstatila on mittava. Teemoiltaan ne olivat lähes yhtä kattavia kuin uutisetkin.³⁶

Omana suurena juttutyypiryhmänään nousivat esille mainokset. Vaikka mainokset eivät sinällään edusta Uutta Suometarta, päätin niiden taulukkoon sisällyttämisen olevan asiaankuuluvaa niiden suuren määrän vuoksi. Maailmannäyttelyaiheiset mainokset jakautuivat kahteen ryhmään. Ensimmäisessä ryhmässä ovat erilaiset Helsingin filharmonisen seuran varainkeruutapahtumia mainostavat mainokset ja toisessa ryhmässä mainostetaan erilaisia tuotteita tai palveluita. Jälkimmäisessä ryhmässä maailmannäyttely oli nimenomaan myyntiargumentti, eikä niinkään myyntiartikkeli. Maailmannäyttelyssä saavutettu palkinto oli puolestaan merkittävä myyntiargumentti. Lehdessä mainostettiin etenkin korkea-arvoisilla palkinnoilla palkittuja separaattoreita³⁷ ja muina mainostettavina tuotteina esiintyi esimerkiksi pianoja, vaatteita, höyryturbiineja ja kirjoja. Maailmannäyttelyn suurin *Grand Prize* -palkinto oli selkeä ylpeyden aihe, jopa siinä määrin että niillä piikiteltiin kilpailijoita. Alkuvuodesta lehdessä näkyi myös muutamia mainoksia maailmannäyttelyä varten räätälöityihin kielikursseihin ja pakettimatkoihin näyttelyyn.³⁸

Juttutyypikategorioista ”muut” on lukumääräisesti pienin, mutta pitää samalla sisällään mielenkiintoisia kuriositeetteja: vitsejä. Uudessa Suometassa julkaistiin ainakin kolme maailmannäyttelyaiheista vitsiä aiheiden vaihdellessa maailmannäyttelyn kanssakäymisisistä politiikkaan:

Erään rawintolan owella Pariisin näyttelypaikan läheisyydessä luetaan isoilla kirjaimilla: „Täällä puhutaan kaikkia maailman kieliä.” – Te olette siis palkannut tulkkveja oikein laumoittain, kysyy munan wieras. – Ei juuri niinkään, ei meillä ole yhtään tulkkia. – Kuka täällä sitte puhuu noita maailman kaikkia kieliä? – Wieraat tietysti.³⁹

Eräs waha buuri-wanki oli sairaana majoitettu Kolombon kaupungin sairaalaan. Häntä hoiteli nuori englantilainen lääkäri, tehden hänestä tuon tuostakin pilaa. „Tiedätkö, hywä mies”, sanoi hän eräänä päiwänä, „että kuussa asuu ihmisiä?” „Se on mahdotonta”, wastasi wanhus rauhalliseen tapaansa. „Mutta ettekö ole kuulleet, että teidän ystäwänne, ranskalaiset, woiwat maailmannäyttelyn jättiläiskiikarin awulla nähdä kuun asukkaat täydessä toimessa?” „Se on mahdotonta, ystäwäni. Jos kuu olisi asuttu, olisiwat englantilaiset jo aikoja sitten koettaneet anastaa sen haltuunsa.”⁴⁰

---

³⁶ Taulukko 1.

³⁷ Kerman maidosta erottava käsikäyttöinen linko. Kielitoimiston sanakirja, elektr.

³⁸ Esim. US 24.1.1900, 11.3.1900, 8.4.1900, 8.7.1900, 22.8.1900, 25.8.1900, 26.9.1900.

³⁹ S.n. ”Helppo reklaami.” (vitsi). US 13.9.1900.

⁴⁰ S.n. ”Miksi kuu ei voi olla asuttu.” (vitsi). US 9.11.1900.

Maan ulkopuolinen elämä mietitytti vitsailijoiden lisäksi myös Suomen paviljongin vieraita. Uusi Suometar kirjoitti *Berliner Tageblattin* kirjeenvaihtajasta, joka oli Bjurbölen meteoriittiä Suomen paviljongissa katseltuaan pohtinut maailmannäyttelyn naurettavuutta suuremmassa kontekstissa:

— *[O]n erittäin hupaista kohdata tuollaisia merkkejä toisesta maailmasta. Se kehottaa meitä karttamaan liiallista ylpeyttä, sillä siellä ylhäälläkin asuu ihmisiä. Ja koskapa he kiwiä naapureillensa nakkelewat, on hywin luultawaa, etteiwät he elämässään meistä eroa – sanalla sanoen: owat kulttuuri-ihmisiä.*⁴¹

1.3. Pienet teemat tuovat eloa maailmannäyttelyyn

Uuden Suomettaren lähinnä uutisissa ja artikkeleissa käsittelemät pienemmät teemat ovat taulukon yksi valossa olleet suhteellisen vähäisesti esillä. Vaikka kirjoitusten määrä on kokonaisuuteen nähden vähäinen, ovat ne osaltaan valottaneet monipuolisesti maailmannäyttelyä ja sen tapahtumia Uuden Suomettaren lukijoille.

”Maailmannäyttelyn ihmeet” -kategoria pitää sisällään nimensä mukaisesti kirjoituksia erilaisista maailmannäyttelyn erikoisuuksista. Erilaisia ihmeitä näyttelyssä myös riitti. Varsin tyypillisiä näyttelyn alkupuolen kirjoituksia olivatkin sellaiset, joissa päiviteltiin esimerkiksi näyttelyalueen liikkuvia jalkakäytäviä tai inkojen ihmissilmistä valmistamaa kaulakorua.⁴² Kuvailipa Uuden Suomettaren kirjeenvaihtaja haltioissaan erästä näyttelyn vetonaulaa, Sveitsiläiskylää, näin:

— *[I]llusiooni on täydellinen. Ellei Pariisin pyörä kurkistaisi tuolta alppiseinän takaa, niin ei mikään voisi saada häntä epäilemään, etteikö hän todella ole ranskalaisen Sveitsin wuorimaissa. Kylän rakentajat owat nähtävästi ostaneet Sveitsistä kokonaisen kylän – kimpsuineen kampsuineen, ja siirtäneet sen Pariisiin.*⁴³

Toisinaan hämmästeltyä riitti pelkästään yksittäisistä näyttelyssä vierailleista henkilöistä. Tällaisista vieraita olivat esimerkiksi satumaisilla rikkauksilla pöyhkeilnyt Persian šaahi ja amerikkalaisnainen, jota kosittiin näyttelyn aikana peräti 117 kertaa. Pelkästään ihmeitä käsitelleille kirjoituksille oli myös tunnusomaista varsin ihaileva sävy, eikä esimerkiksi kalliiden hankkeiden järkipäisyyttä kyseenalaistettu, toisin kuin joissain yleisesti näyttelyä kritisoineissa kirjoituksissa.⁴⁴

---

⁴¹ US 23.4.1900.

⁴² J – a, ”Pariisi ja sen maailmannäyttely” (art.). US 18.5.1900, US 12.2.1900.

⁴³ J – a, ”Pariisi ja sen maailmannäyttely” (art.). US 21.5.1900.

⁴⁴ S.n. ”Persian saahi Pariisissa.” (art.). US 8.8.1900, US 12.2.1900, 15.12.1900.

Uusi Suometar myös seurasi tarkasti merkittävien maailmannäyttelyvieraiden matkoja. Valtiopäämiesten, etenkin kuninkaallisten, näyttelymatkoista lehti teki tarkkoja selontekoja. Jos merkkihenkilö oli vierailut Suomen paviljongissa, oli lehdessä myös poikkeuksetta tarkka selvitys vierailusta. Merkkihenkilöiden lisäksi lehti kirjoitti toisinaan muulla tavalla mielenkiintoisista näyttelyvieraista, kuten amerikkalaisista ylioppilaista, jotka olivat onnistuneet pääsemään Pariisiin ilman minkäänlaista matkabudjettia. Suurta huomiota sai myös näyttelyn lopulla järjestetty Ranskan pormestarien juhla, jossa oli tuhansia vieraita. Lehdessä kirjoitettiin pormestarien ökyjuhlien järjestelyistä ja jälkikäteen ihmeteltiin itse tapahtumaa.⁴⁵

Lehti uutisoi säännöllisesti myös erilaisista rikoksista, onnettomuuksista ja järjestyshäiriöistä. Uudessa Suometassa oli näistä aiheista yhteensä vain parikymmentä kirjoitusta, jotka oletettavasti liittyivät isoimpiin tapauksiin.⁴⁶ Tosin joitain tapauksia käsiteltiin myös sivuaiheena muissa kirjoituksissa. En löytänyt minkäänlaista kattavaa selvitystä rikoksien, onnettomuuksien ja järjestyshäiriöiden todellisesta laajuudesta, muutoin kuin maininnan rakennustöiden aiheuttamista 1600 tapaturmasta. Kuitenkin jo tuon luvun valossa voidaan todeta, että Uusi Suometar uutisoi vain murto-osasta tapaturmia. Sama oletamus pätee todennäköisesti myös rikosten ja järjestyshäiriöiden uutisointiin. Uutisoidut onnettomuudet liittyivät yleisimmin romahtaneisiin kävelysiltoihin, rakennustelineisiin ja tulipaloihin, mutta kertoipa lehti myös ranskalaismiehestä, joka oli näyttelyn päättymisen aiheuttaman surun myötä päätenyt itsemurhaan.⁴⁷ Yhdistävänä tekijänä Uuden Suometaren uutiskynnyksen ylittämiseksi näyttääkin olleen lähes poikkeuksetta kuolonuhrit.

Erityisesti esille noussut aihe oli maailmannäyttelyä vastaan suunnitellut erilaiset iskut. Uuden Suometaren mukaan kohteina esiintyivät näyttelyrakennukset ja näyttelyjohto, mutta olipa erään iskun kohteena näyttelyssä vierailut Persian šaahikin. Šaahin tapauksessa isku ei ollut suunnattu itse näyttelyä vastaan, mutta se tapahtui näyttelyalueella ja vahingoitti näin näyttelynkin imagoa. Yhteistä iskuille oli kuitenkin se, että Uusi Suometar syytti poikkeuksetta anarkisteja. Myös näyttelyn ulkopuoliset rikokset vaikuttivat näyttelyyn. Italian kuninkaan murha heinäkuun lopussa oli niin merkittävä tapahtuma, että se vaikutti jopa maailmannäyttelyn ohjelmistoon. Uuden Suometaren kirjeenvaihtaja Ernst Lampén oli tosin enemmän huolissaan murhan aiheuttamasta haitasta Helsingin filharmonisen seuran Pariisin konserttien näkyvyydelle. Huoli osoittautui turhaksi, sillä ajan kanssa ulkomaalaisia arvioita filharmonikkojen konserteista julkaistiin myös Uudessa Suometassa runsaasti.⁴⁸

---

⁴⁵ US 2.5.1900, 17.6.1900, 22.9.1900, 23.9.1900, 26.9.1900, 27.9.1900.

⁴⁶ Taulukko 1.

⁴⁷ US 30.4.1900, 2.5.1900, 17.5.1900, 30.5.1900, 21.8.1900, 30.11.1900.

⁴⁸ L, ”Orkesterin matkalta.” (art.). US 9.8.1900, US 9.3.1900, 15.3.1900, 4.8.1900, 7.8.1900, 10.8.1900.

Uutisoitavat järjestyshäiriöt puolestaan liittyivät joko näyttelyä rakentaneiden työläisten oloihin tai liian pitkälle päässeistä nationalismin puuskista. Eräässä tapauksessa kiinalaiset työläiset olivat pahoinpidelleet työnjohtajansa, joka ei ollut maksanut luvattua palkankorotusta. Toisessa tapauksessa eräät britit olivat buuritasavalta Transvaalin paviljongissa vieraillessaan sylkeneet Transvaalin presidentin patsaan päälle, josta oli seurannut joukkotappelu. Uutisoituihin järjestyshäiriöihin kuului myös ilmiö, jossa palkintoihinsa tyytymättömät näyttellepanijat olivat osoittaneet mieltään erilaisin kyltein. Näyttelyn järjestysmiehet olivat puolestaan repineet näitä kylttejä, mistä oli seurannut väkivaltaisia yhteenottoja.⁴⁹ Uuden Suomettaren rikoksiin ja järjestyshäiriöihin liittyvä uutisointi keskittyi siis tyystin väkivaltaisuuksiin, eikä esimerkiksi mahdollisista taskuvarkaista kirjoitettu.

Palkinnot olivat muutenkin tunteita herättävä ja paljon kirjoitettu aihe Uudessa Suomettaressa. Myös taulukossa yksi olen eritellyt nämä omaksi teemakseen.⁵⁰ Kilpailuihin liittyen yksi vaietuista teemoista oli vuoden 1900 olympialaiset, jotka olivat kokonaisuudessaan osa maailmannäyttelyn tapahtumaohjelmistoa. Kaikkien aikojen toiset modernit olympialaiset järjestettiin verrattain pitkällä aikavälillä touko- ja lokakuun välillä. Kisat jäivät kokonaisuudessaan pahasti maailmannäyttelyn tapahtumapaljouden varjoon ja kuvaavaa onkin, etteivät niihin osallistuneet kilpailijatkaan välttämättä tienneet osallistuvansa olympialaisiin.⁵¹ Suomessa kisoja seurattiin yleisestikin varsin vaisusti,⁵² eikä Uudessa Suomettaressakaan edes mainittu Olympialaisia. Sen sijaan lehdessä mainitaan kolme olympialaisten lajia, jotka koskettivat suomalaisia, tai olivat muuten eksoottisuudessaan mielenkiintoisia.⁵³ Kolme mainittua lajia on kuitenkin pieni määrä, kun kisojen koko lajimäärä oli 87–158, tulkinnasta riippuen⁵⁴

Maailmannäyttelyssä jaettiin Uuden Suomettaren mukaan yhteensä yli 40 000 kappaletta eri luokkien palkintoa taiteilijoille ja näyttellepanijoille. Korkein ja samalla himoituin palkinto oli *Grand Prize*. Alkuvuodesta koottiin eri alojen asiantuntijoista tuomaristoja, *juryjä*, ja myös suomalaisia pääsi mukaan, ja josta Uusi Suometar tietysti kirjoitti uutisia. Kesällä ja syksyllä puolestaan oli vuorossa tuhansien palkintojen jako. Uusi Suometar uutisoi runsaasti, mutta useimmiten hyvin lyhyesti ja luettelomaisesti suomalaisten saamista palkinnoista. Suomalaisten saamien palkintojen lisäksi lehti ei juurikaan paneudu muiden maiden palkintosaaliisiin. Ruotsin ja Norjan osalta tosin luetellaan maiden saavuttamien eri palkintoluokkien määrät.⁵⁵

---

⁴⁹ US 9.4.1900, 23.5.1900, 14.9.1900, 30.10.1900.

⁵⁰ Taulukko 1.

⁵¹ Howell & Howell 1996, 12–17.

⁵² Siukonen 2012, 20.

⁵³ US 29.3.1900, 6.5.1900, 7.10.1900.

⁵⁴ Siukonen 2012, 21–22.

⁵⁵ Esim. US 5.6.1900, 14.6.1900, 26.6.1900, 27.6.1900, 21.8.1900, 25.8.1900, 26.8.1900.

Suomi menestyi ilmeisesti palkintojen määrällä mitattuna varsin hyvin, joskin *Grand Prize* -palkintojen osuus jäi Uuden Suomettaren mukaan suhteellisen pieneksi. Lehti epäilee, että tämä johtuisi osittain siitä, etteivät monet maineikkaat suomalaiset näyttelylepanijat halunneet osallistua maailmannäyttelyyn esiintyen venäläisinä ja olivat siksi jättäytyneet kokonaan pois. Venäjän suhtautuminen suomalaisten palkitsemiseen ei myöskään ollut kovin suopeaa. Uuden Suomettaren mukaan joitain suomalaisten saamista palkinnoista olisi pimitetty suomalaisilta. Lehti oli esimerkiksi kuullut vasta suuren palkintojenjakotilaisuuden jälkeen venäläislähtöisen huhun Suomen paviljongin voittamasta kultamitalista.⁵⁶ Todellisuudessa Suomen paviljonki oli voittanut korkeimman *Grand Prizen*.⁵⁷ Asian oikea laita ei havaitakseni selvinnyt Uudelle Suomettarelle vuoden 1900 aikana. Vastaavasti Uusi Suometar kirjoittaa, miten Venäläinen taide on menestynyt huonosti verrattuna suomalaiseen ja puolalaiseen taiteeseen.⁵⁸

Taulukon yksi perusteella vaikuttaisi, että Venäjää tai muita valtioita ei juuri käsitelty Uuden Suomettaren uutisissa. Tässä suhteessa taulukko ei kuitenkaan kerro koko totuutta: muut valtiot olivat hyvin vahvasti läsnä valtaosassa maailmannäyttelyuutisointia, mutta ne olivat enemmän tai vähemmän sivuosassa. Toisaalta lehdessä ei esimerkiksi julkaistu kattavia kuvauksia muiden maiden paviljongeista, vaan kirjoittelu keskittyi yleisempiin edesottamuksiin. Erityisesti Venäjä on vahvasti taustalla Suomen näyttelyosallistumista koskevissa jutuissa.⁵⁹ Vaikka Uusi Suometar oli vanhasuomalainen ja suhteellisen maltillinen lehti, oli se silti vuonna 1900 lakkautusuhan alla. Myös lehden sisällä oli omat ristiriitansa venäläistämistoimiin ja Venäjään suhtautumisessa,⁶⁰ mikä selittänee ajoittaisia hyvinkin Venäjä-kriittisiä kirjoituksia lehdessä. Erityisesti Suomen ja Venäjän välistä suhdetta saatettiin ruotia hyvinkin suoraan puolivillaisesti näyttelykritiikiksi verhottuna.⁶¹

Niinpä emme mekään ennätä kuin ohimennen wilkaista niihin muukalaisiin taloihin, joiden ohi wie tiemme suomalaiselle pawiljongille – hieman syrjäisessä paikassaan tuuheitten puitten suojaamana isänmaamme, waatimattomana niin kuin aina, mutta kuitenkin mukana todistamassa maailmalle wakaata ja kelwollista pyrkimystään. – Pitkällä siwulla olewan pääowen yläpuolella on Suomen leijona, ja sitä ylempänä tornin etulaitaan naulattuna waltakunnan kaksoiskotka. Molempain pääowien yläpuolella on kullatuilla kirjaimilla: „Pavillon Finlandais” (suomalainen pawiljonki), ja kahden

---

⁵⁶ US 28.8.1900, 23.9.1900.

⁵⁷ Smeds 1996, 322–323

⁵⁸ US 13.10.1900.

⁵⁹ Esim. J – a, ”Suomi Pariisin maailmannäyttelyssä.” (art.). US 21.7.1900.

⁶⁰ Leino-Kaukiainen 1988, 440, 484.

⁶¹ J – a, ”Suomi Pariisin maailmannäyttelyssä.” (art.). US 21.7.1900, J – a, ”Suomi Pariisin maailmannäyttelyssä.” (art.). 12.8.1900.

*puolen tätä kirjoitusta seisoo: – „Section russe” (venäläinen osasto). Waeltaja silmäilee miettiwäisenä noita kirjoituksia: „section russe”, ja kääntyy vielä pawiljongin läpi kierreltyäänkin niitä kysywäisenä katselemaan, sillä suomalaisessa näyttelyssä ja sen suojaksi rakennetussa talossa ei hän toden totta ole tawannut mitään muuta wenäläistä, kuin nuo kirjoitukset.*⁶²

Kirjoitus on oiva esimerkki paitsi koko Uuden Suomettaren kansallismielisestä suhtautumisesta Suomen osallisuuteen maailmannäyttelyssä, mutta myös suhtautumisesta Venäjään. Muiden maiden suhtautuminen Suomen ja Venäjän välisiin suhteisiin tuotiin myös hanakasti esille. Olivathan ne pääosin Suomi-myönteisiä.

Yhtenä maailmannäyttelyiden perusideana oli kansojen rauhanomainen kilpailu tieteen, taiteen ja teollisuuden saroilla.⁶³ Erityisesti suomalaisille maailmannäyttely oli kuitenkin ensisijaisesti kansallinen ja kulttuurillinen ponnahduslauta kansakuntien joukkoon.⁶⁴ Esimerkiksi nimimerkki J – a:n mielestä teollisuus ei olisi edes kuulunut maailmannäyttelyyn. Silti häntä harmittaa suomalaisen teollisuuden sijoittaminen nimenomaan venäläisten teollisuustuotteiden joukkoon.⁶⁵ Suomen ja Venäjän välinen suhde maailmannäyttelyssä heijastaakin Suomen ja Venäjän poliittista suhdetta tuona aikana. Kritiikki Venäjää vastaan voitiinkin näin naamioda kritiikiksi maailmannäyttelyä kohtaan, ja näin kirjoittaa asioita, jotka muuten olisivat mahdottomia: Suomi on itsenäinen, Venäjästä irrallinen kansakunta, eikä sillä ole mitään tekemistä Venäjän kanssa.

Vaikka usein Uuden Suomettaren näyttelykritiikki olikin kritiikkiä Venäjää kohtaan ja näyttely oli yleisesti ottaen henkeäsalpaava kokemus, oli Uudessa Suomettaressa myös oikeaa kritiikkiä maailmannäyttelyä kohtaan. Lukumääräisesti kritiikki oli varsin vähäistä, mutta sitäkin purevampaa. Yleisimpiä kritiikin aiheita olivat valtavan tapahtuman organisoinnin ongelmat. Esille nousee myös näyttelyn turhamainen ja jopa moraaliton luonne. Näyttelyt koetaan jo liian suuriksi ja kalliiksi, että niillä olisi tulevaisuutta. Lehdessä julkaistiin myös muutamia samanhenkisiä ulkomaisten lehtien kirjoituksia.⁶⁶ Kritiikki oli varsin osuvaa, sillä myöhemmin todettiin, että vuoden 1900 näyttely kärsi omasta koostaan ja jäi tappiolle.⁶⁷

---

⁶² J – a, ”Suomi Pariisin maailmannäyttelyssä.” (art.). US 21.7.1900.

⁶³ Syrjämaa 2007, 18, 20.

⁶⁴ Smeds 1996, 277–279.

⁶⁵ J – a, ”Suomi Pariisin maailmannäyttelyssä”. (art.). US 12.8.1900.

⁶⁶ J – a ”Pariisi ja sen maailmannäyttely” (art.). US 1.6.1900, J – a & J. K. ”Suomi Pariisin maailmannäyttelyssä. Loppukatsaus.” (art.). 8.12.1900, US 21.4.1900.

⁶⁷ Allwood 1977, 182.

Vaikka Uusi Suometar oli selkeästi panostanut omaan maailmannäyttelystä kirjoittamiseen, on teema ilmeisesti painunut vuosien mittaan unholaan tai sen merkityksen on koettu heikenneen. Vuonna 1919 nimittäin julkaistiin *Uuden Suomettaren muistojulkaisu*, jossa on artikkelimaisia muistelmakirjoituksia Uuden Suomettaren vaiheista. Vuoden 1900 maailmannäyttely ei kuitenkaan noussut teoksessa esille.⁶⁸

1.4. Kirjeenvaihtajat matkaavat maailmannäyttelyyn

Aikansa suurimpana suomenkielisenä sanomalehtenä⁶⁹ Uudella Suomettarella oli mahdollisuus lähettää kirjeenvaihtajia Pariisiin. Vaikka lehdellä oli omia kirjeenvaihtajia, se julkaisi myös muiden henkilöiden lähettämiä kirjoituksia. Joskus nämä kirjoitukset eroteltiin lehdelle lähetetyiksi kirjeiksi, toisinaan se julkaisi esimerkiksi päiväkirjamerkintöjä oman kirjeenvaihtajan kirjeinä. Lukuisten kirjeenvaihtajien ansiosta lehti tutustutti lukijansa tehokkaasti koko maailmannäyttelyn elinkaareen keskeneräisistä avajaisista aina sulkemisen jälkeisiin loppuyhteenvetoihin.⁷⁰

Kirjoituksissa ei aina ilmoitettu niiden kirjoittajaa, mikä vaikeuttaa niiden yhdistämistä tiettyihin kirjeenvaihtajiin. Kyseessä voi olla ainakin osittain tarkoituksenmukainen käytäntö, jolla on luotu kuva todellisuutta suuremmasta määrästä Uuden Suomettaren omia kirjeenvaihtajia. Erityisesti esille nousevina teemoina kirjeenvaihtajien artikkeleissa nousevat koko näyttelyn yleiskatsaukset, Suomalaisuus näyttelyssä, Helsingin filharmonisen orkesterin konserttimatka, sekä kuvaukset tietyistä kongresseista tai teemanäyttelyistä.⁷¹ Teemoiltaan kirjeenvaihtajat seurailevat siis samoja aiheita, jotka myös muutoin olivat lehden suosiossa.

Kirjeenvaihtajien kirjoituksissa erottuu karkea kahtiajako ajallisesti. Näyttelyn alkupuolella Uusi Suometar nojaa tyystin yhteen kirjeenvaihtajaan, jonka kirjoitukset keskittyvät kuvaamaan näyttelykokonaisuutta ja -tunnelmaa, sekä valottamaan sen taustoja historiasta. Näyttelyn toisella puoliskolla sen sijaan esille nousevat lukuisat kirjeenvaihtajat, yksittäiset näyttelyt ja tapahtumat. Suomen ylpeydenaihetta, omaa paviljonkia, käsitellään kunnolla hieman yllättäen vasta heinäkuun lopussa.⁷²

⁶⁸ Aho et al. 1919, passim.

⁶⁹ Leino-Kaukiainen 1988, 451–452.

⁷⁰ Esim. J – a, ”Pariisi ja sen maailmannäyttely” (art.). US 10.5.1900, J – a, ”Suomi Pariisin maailmannäyttelyssä” (art.). US 21.7.1900, K, ”Kirjapaino-osasto maailmannäyttelyssä.” (art.). US 22.7.1900, L, ”Orkesterin matkalta.” (art.). US 4.8.1900, s.n., ”Ylioppilaskongressi Pariisissa.” (art.). US 25.8.1900, s.n., ”Suomi Pariisissa.” (art.). US 4.12.1900.

⁷¹ Esim. J – a, ”Pariisi ja sen maailmannäyttely” (art.). US 10.5.1900, J – a, ”Suomi Pariisin maailmannäyttelyssä” (art.). US 21.7.1900, K, ”Kirjapaino-osasto maailmannäyttelyssä.” (art.). US 22.7.1900, L, ”Orkesterin matkalta.” (art.). US 4.8.1900, s.n., ”Sanomalehtikongressi Pariisissa.” (art.). US 21.8.1900, s.n., ”Ylioppilaskongressi Pariisissa.” (art.). (US) 25.8.1900, Eemil M–n, ”Maanviljelys Pariisin maailmannäyttelyssä.” (art.). US 26.8.1900.

⁷² Esim. J – a, ”Pariisi ja sen maailmannäyttely” (art.). US 10.5.1900, J – a, ”Pariisi ja sen maailmannäyttely” (art.). US 1.6.1900, J – a, ”Suomi Pariisin maailmannäyttelyssä” (art.). US 21.7.1900, K, ”Kirjapaino-osasto

Näyttelyn alkupuolella Uuden Suomettaren kirjeenvaihtajana toimi nimimerkki J – a. En pystynyt varmistamaan J – a:n henkilöllisyyttä tarkasti, mutta kyseessä on mahdollisesti Uuden Suomettaren entinen päätoimittaja ja näyttelyaikaan lehden avustajana toiminut Anton Almberg. Almberg käytti tuolloin kirjailijanimeä Antti Jalava,⁷³ mistä voisi johtaa nimimerkin J – a.

Kirjeenvaihtajien kirjoituksista huokuu intohimo, jota he kokevat käsittelemiään aiheita kohtaan. Esimerkiksi J – a:n kirjoituksissa huokuu hänen halunsa tuoda maailmannäyttely mahdollisimman elävästi ja kattavasti suomalaisten lukijoiden käsille. J – a kuvaa maailmannäyttelyn hienouksia kattavasti ja yksityiskohtaisesti. Valtavat näyttelypalatsit, liikkuvat jalkakäytävät, taide ja muut ihmeet herättävät mielenkiintoa ja kehuja. Aivan erityistä ihailua J – a välittää kirjoittaessaan erilaisista näyttelyn vetonauloista. Näiden maailmannäyttelyiden ihmeiden kuvaamiseen eivät useinkaan ole edes sanat riittäneet, vaan niistä kerrotaan tarkkoja teknisiä kuvauksia.⁷⁴

J – a:n lisäksi intohimoa maailmannäyttelyyn osoittaa nimimerkki K, joka oli vierailut kirjapainoalaa esitelleessä näyttelyssä. K:n pitkässä artikkelissa käsitellään yksityiskohtaisesti modernin painokoneen toimintaa ja valtavaa painokapasiteettia. Toinen yhteen erikoisnäyttelyyn keskittyvä artikkelisarja oli nimimerkki Emil M–n:n viisiosainen katsaus maailmannäyttelyn maatalousnäyttelyyn.⁷⁵

On kuitenkin huomioitavaa, että vaikka maailmannäyttely oli pullollaan erilaisia erikoisnäyttelyitä, ei Uusi Suometar yhtä yksityiskohtaisesti keskittynyt näiden kahden näyttelyn lisäksi kuin Suomen omaan näyttelyyn. Syynä lienee todennäköisesti maailmannäyttelyn valtava koko: yhteen näyttelyyn keskittymistä ei ole nähty mielekkääksi, vaan näyttelyssä vierailleet kirjeenvaihtajat ovat halunneet tutustua näyttelyyn mahdollisimman laajasti.

Maailmannäyttely saa kuitenkin myös kritiikkiä suomalaisilta: Maailmannäyttelyn ihmeiden keskellä on särö, joka häiritsee J – a:a. Pariisi näyttäytyy maailman sivistyksen ja kulttuurin kehtona, mutta sillä on myös likaisempi puoli: se on rappeutunut syntien ja riettauden pesä. Lisäksi Pariisin maailmannäyttely oli avajaisten aikaan vielä pahasti keskeneräinen, mikä rikkoo maailmannäyttelyn kuvan lähes utopistisesta speaktaakkelista. Näyttelyyn kohdistuvista valtavista odotuksista ja koosta johtuvat kustannukset ja vaiva herättääkin kysymyksen tämän suuruusluokan näyttelyiden tarpeellisuudesta.

---

maailmannäyttelyssä.” (art.). US 22.7.1900, L, ”Orkesterin matkalta.” (art.). US 4.8.1900, s.n., ”Sanomalehtikongressi Pariisissa.” (art.). US 21.8.1900, s.n., ”Ylioppilaskongressi Pariisissa.” (art.). US 25.8.1900, Eemil M–n, ”Maanviljelys Pariisin maailmannäyttelyssä.” (art.). US 26.8.1900, L, ”Pikakuvia Pariisin näyttelystä.” (art.). US 25.10.1900.

⁷³ Vesikansa 2004, 390.

⁷⁴ J – a, ”Pariisi ja sen maailmannäyttely” (art.). US 10.5.1900, J – a, ”Pariisi ja sen maailmannäyttely” (art.). US 15.5.1900, J – a, ”Pariisi ja sen maailmannäyttely” (art.). US 18.5.1900, J – a, ”Pariisi ja sen maailmannäyttely” (art.). US 21.5.1900, J – a, ”Pariisi ja sen maailmannäyttely” (art.). US 1.6.1900.

⁷⁵ Eemil M–n, ”Maanviljelys Pariisin maailmannäyttelyssä.” (art.). US 5.9.1900, Eemil M–n, ”Jälkipöimintoja matkalta maailman maanviljelys­näyttelyyn Pariisissa.” (art.). US 8.9.1900, K, ”Kirjapaino-osasto maailmannäyttelyssä.” (art.). US 23.7.1900.

Ne ovat liian isoja, jotta tavallisella ihmisellä olisi mahdollisuutta perehtyä koko näyttelyyn, mutta toisaalta liian suppeita, että eri alojen omat näyttelyt olisivat tarpeeksi kattavia. J – a myös kritisoi näyttelyä edistykseksi naamioiduksi ranskalaisen turhamaisuuden ja rahanhimon ilmentymäksi.⁷⁶

---

⁷⁶ J – a, ”Pariisi ja sen maailmannäyttely” (art.). US 10.5.1900, J – a, ”Pariisi ja sen maailmannäyttely” (art.). US 1.6.1900.

2. NATIONALISMIA, KULTTUURIA JA KONGRESSEJA – UUDEN SUOMETAREN SUOSIKKIAIHEET

2.1. ”Meidän näyttelyrakennuksemme on kuin satujen Tuhkimus”

Pienelle tontille *La Rue des Nations*’n, Kansainkadun, takariviin pystytetty Suomen paviljonki toimi Suomen omana näyttelytilana, mutta oli omalla tavallaan myös itsessään näyttelyesine. Suomen pieni paviljonki oli ulkoasultaan paljon hillitympi, kuin monen muun maan paviljongit, jotka oli suunniteltu toinen toistaan eriskummallisemmiksi ja prameammiksi.⁷⁷ Kuvaukset ”Paviljongin voima on sen yksityiskohdissa”⁷⁸ ja ”se on ennen kaikkea omintakeinen ja omituinen”⁷⁹ kiteyttävätkin hyvin näyttelyrakennuksen viehätysvoiman niin kotimaisten kuin ulkomaistenkin kirjoittajien mielissä.

Suomen paviljonki koettiin yleisesti näyttelyn arkkitehtuurisena jalokivenä sekä uuden tyyliuunan tiennäyttäjänä. Yhdistettynä edellisenä vuotena alkaneeseen ensimmäisen venäläistämiskauden poliittiseen tilanteeseen, Suomi sai paljon huomiota ja myötätuntoa.⁸⁰ Suomen tilannetta verrattiinkin ulkomailla buuritasavalta Transvaalin parhaillaan käymään sotaan Iso-Britanniaa vastaan. Tämä oli omiaan hivelemään Uuden Suomettaren nationalistista itsetuntoa. Lehdessä julkaistiinkin lukuisia uutisia ja artikkeleita ulkomaisista lehdistä, joissa Suomen paviljongin omalaatuisuus ja Suomen poliittinen tilanne oli nostettu esille.⁸¹

Suomen paviljonki kiinnosti Uuden Suomettaren lukijoita. Olihan se kansallisen heräämisen fyysinen monumentti. Vuoden aikana Suomen paviljongista ja näyttelystä kirjoitettiin yhteensä lähes 200 kertaa, mikä on vajaa kolmannes kaikista lehden maailmannäyttelyjutuista ja laajin yksittäinen aihe. Näistä lähes puolet oli toisista lehdistä kerättyjä ja melkein poikkeuksetta ylistäviä arvioita.⁸² Näenkin nykypäivänä Internetissä levinneen *Suomi mainittu* -ilmiön⁸³ eräänlaisena seuraajana vanhoille sanomalehdille, joissa uutisoitiin innokkaasti kaikki Suomeen liittyneet maininnat ulkomaisessa mediassa.

---

⁷⁷ Mandell 1967, 70–78.

⁷⁸ J – a, ”Suomi Pariisin maailmannäyttelyssä.” (art.). US 21.7.1900.

⁷⁹ J – a, ”Suomi Pariisin maailmannäyttelyssä.” (art.). US 21.7.1900.

⁸⁰ Mandell 1967, 77, 78, 87, 88, 156.

⁸¹ Esim. US 22.3.1900, 20.4.1900, 12.5.1900.

⁸² Taulukko 1.

⁸³ Ks. esim. ”Suomi mainittu” -aihetunniste Helsingin Sanomien verkkosivuilla.

Erityisesti Uusi Suometar paneutui siihen, millaisista asioista ja miten ulkomainen media kehui Suomen näyttelyä. Bjurböleen pudonneen meteoriitin kipsikopion, tieteen ja taiteen kehujen suomentamiselle löytyi aina palstatilaa.⁸⁴

Ulkomaisten ylistysarvioiden lisäksi Uusi Suometar uutisoi paviljongin ja Suomen näyttelyn rakentumisesta. Vielä alkuvuodesta lehdessä oli lukuisia ilmoituksia erilaisista Pariisiin matkaavien näytelyesineiden näyttelyistä kotimaassa. Kirjoittelun painotus siirtyi kuitenkin nopeasti seuraamaan suomalaisten taiteilijoiden ja käsityöläisten teosten matkaa Pariisiin ja miten *Axel Gallén* maalasi kuuluisat Kalevala-aiheiset freskonsa paviljonkiin. Suomen näyttelyn valmistumista on arvatenkin seurattu lehdessä tarkasti jo kauan. Näyttelyn avajaisten aikaan Suomen paviljonki olikin yksi niistä harvoista, jotka olivat jo valmiina. Tämä oli kansallisen ylpeyden aihe Uudelle Suomettarelle.⁸⁵ Todellisuudessa Suomen paviljongista puuttui vielä toukokuussakin osa sisäpuolen koristuksista,⁸⁶ mutta tämän ei annettu Uudessa Suomettaressa häiritä, eikä puutteista ollut mainintoja.

Valtavasta kiinnostuksesta huolimatta Uuden Suomettaren kirjeenvaihtajat paneutuivat Suomen näyttelyyn vasta heinäkuun lopussa, jolloin kokonaisuudessaan seitsenkuinen maailmannäyttely oli jo puolivälissä. Aiheen myöhäinen käsittely on yllättävää, joskin sille löytyy luonnollinen selitys. Näyttelyn alkupuolella Uusi Suometar nojasi kirjeenvaihdossaan pelkästään nimimerkki J – a:n kirjoituksiin. Lehden tapana oli julkaista J – a:n pitkät artikkelit useassa osassa usean viikon aikajänteellä, mikä näyttäisi olevan syy aiheen myöhäiselle käsittelylle. Näyttelyn loppupuoliskolla Suomen paviljonkiin palataan kuitenkin myös muiden kirjeenvaihtajien toimesta. Kirjeenvaihtajien kuvaukset Suomen näyttelystä ovat myös poikkeuksetta hyvin tarkkoja ja niillä on selkeä pyrkimys antaa niin yksityiskohtainen kuvaus kuin mahdollista.⁸⁷

Suomen paviljonkia itseään kirjeenvaihtajat kuvaavat pääosin suotuisasti ja vahvalla nationalistisella otteella. Kirjeenvaihtajat paneutuvat paviljongin ja näyttelyn jokaiseen yksityiskohtaan maalaten välillä varsin lennokkaasti kuvaa Uuden Suomettaren lukijoille:

---

⁸⁴ Esim. J – a, ”Suomi Pariisin maailmannäyttelyssä.” (art.). US 12.8.1900, US 20.3.1900, 19.4.1900, 20.4.1900, 22.4.1900, 23.4.1900, 7.5.1900, 2.6.1900, 15.6.1900.

⁸⁵ US 9.1.1900, 16.1.1900, 20.2.1900, 4.3.1900, 20.4.1900.

⁸⁶ Hämäläinen 2010, 89.

⁸⁷ J – a, ”Pariisi ja sen maailmannäyttely” (art.). US 10.5.1900, J – a, ”Pariisi ja sen maailmannäyttely” (art.). US 15.5.1900, J – a, ”Pariisi ja sen maailmannäyttely” (art.). US 18.5.1900b, J – a, ”Pariisi ja sen maailmannäyttely” (art.). US 21.5.1900, J – a, ”Pariisi ja sen maailmannäyttely” (art.). US 1.6.1900, J – a, ”Suomi Pariisin maailmannäyttelyssä” (art.). US 21.7.1900, K, ”Kirjapaino-osasto maailmannäyttelyssä.” (art.). US 22.7.1900, L, ”Orkesterin matkalta.” (art.). US 4.8.1900, s.n., ”Sanomalehtikongressi Pariisissa.” (art.). US 21.8.1900, s.n., ”Ylioppilaskongressi Pariisissa.” (art.). US 25.8.1900, Eemil M–n, ”Maanviljelys Pariisin maailmannäyttelyssä.” (art.). US 26.8.1900, L, ”Pikakuvia Pariisin näyttelystä.” (art.). US 25.10.1900.

Minkä vaikutuksen tekee meidän näyttelyrakennuksemme? Minä koetan selittää tämän asia wertauksella. Olettakaamme, että olisi maailmanvälinen kauneuskilpailu naisten kesken. Täällä nähtäisiin ranskattaria kymmenittäin, mikä säteilevässä juhlapuwussa, rubinien, smaragdien, topasien ja timanttien kirkastamana, mikä awokaulaisessa baalitoaletissa, joka antaa ihon pehmeän värin esteettömästi näkyä, mikä missäkin fantasiapuwussa; täällä nähtäisiin hywinwoipia, mustasilmäisiä wenakoita, joitten puwuissa kaikki sateenkaaren värät räikeinä, ilman wähitellen tapahtuwia wiwahduksia, olisivat edustettuina; täällä nähtäisiin kainoja saksattaria kainoissa asennoissa ja kainoilla silmäyksillä; täällä nähtäisiin mustasilmäisiä itämaan arapialaisia ja koptilaisia, joitten hurmaawa silmäys tuntuu ikäänkuin hakewan tarumaaailmoita awaruudesta; täällä nähtäisiin tummaihmoisia bajaderia ja winosilmäisiä geishoja. Minkä vaikutuksen luulette tekewän tällaisessa seurueessa esim. Sawon naisen, joka olisi puettuna kauniimpaan kirkkohameeseensa, kirkkoröijyynsä ja silkkihuiwiinsa, jonka posket punottaisivat uut-terasta ulkotyöstä, jonka ruumis olisi solakka, jonka jänteet lujat, jonka ryhti joustawa? Aiwan warmaan moni keikari, joka ei pidä naista kauniina ilman hohtokiwiä ja juhlapukua, panisi lasit silmillensä, tarkastelisi ja ihmettelisi ja omassa mielessään soisi jonkun parhaimmista palkinnoista juuri tälle waatimattomalle immelle, joka on kaswanut kauniiksi metsämökin tanhuilla.

*Meidän näyttelyrakennuksemme on kuin satujen Tuhkimus, nuorin sisaruksista, waatimattomimmassa puwussa, mutta prinssin sydämmen hän silti lumosi.*⁸⁸

Vaikka yleisesti ottaen Suomen paviljonki ja siinä esiteltyt näyttelyt saivat etenkin suomalaisten suunnalta varsin varauksettomia kehuja, esitettiin sitä kohtaan myös kritiikkiä. J – a kritisoi esimerkiksi paviljongin pitkänomaista muotoa, joka ei antanut oikeutta näyttelyn taideteoksille ja loi navettamaisen vaikutelman yhdessä seinien yläosiin sijoitettujen ikkunoiden kanssa.⁸⁹

Toisessa kirjoituksessa kirjoittajat puolestaan esittävät, että Suomi on näyttelyn aikana saanut enemmän kansainvälistä tunnustusta, kuin ehkä olisi ollut aiheellista. Heidän mukaansa suuri osa Suomen saavutuksista olisikin lähtöisin Suomelle asetettujen alhaisten odotusten ylittämisestä ja myötätun-
nosta Suomea kohtaan. Kirjoittajat myös esittävät, ettei näyttely ollut niin hyvä kuin se olisi voinut olla. Näyttely oli heidän mielestään koottu epäsuhtaisesti: ulkomaalainen sai siitä helposti

⁸⁸ L, ”Pikakuvia Parisin näyttelystä.” (art.). US 25.10.1900.

⁸⁹ J – a, ”Suomi Pariisin maailmannäyttelyssä.” (art.). US 21.7.1900.

EXPOSITION DE 1900
Pavillon de la Finlande

⁹⁰ Supplément illustré du Petit Journal 21.10.1900.

sellaisen kuvan, että maan tärkein elinkeino on kalastus ja muutoin täällä ei ole juuri muuta, kuin naisten tekemiä käsitöitä ja villipetoja. Tällaisen vahvan kuvauksen antaminen Suomen paviljongista oli harvinaista, eikä vastaavia suomalaisia puheenvuoroja Uudessa Suomettaressa juuri nähty.⁹¹

Aina myöskään ulkomailla ei Suomen paviljongille ja näyttelylle lämmenty. Uusi Suometar uutisoi myös negatiivisista arvioista, mutta ne jäivät muutamaan kappaleeseen. Huomattavaa on myös se, että negatiiviset kirjoitukset ovat lähes poikkeuksetta venäläisistä lehdistä.⁹² On vaikeaa uskoa, että vain venäläisissä lehdissä olisi ollut negatiivisia mainintoja Suomen näyttelystä. Sen sijaan useissa uutisissa mainitaan ainoastaan, että joissain ulkomaisissa lehdissä on ollut kirjoitus Suomen paviljongista. Tästä herääkin kysymys: ovatko nämä olleet negatiivisia kirjoituksia?

Toisinaan Uusi Suometar kirjoittaa ulkomaisista kirjoituksista, joissa on asiavirheitä. Joskus virheet kuitataan kirjoittajan tietämättömyydellä,⁹³ mutta ajoittain lehden kommentteista on aistittavissa suoranaista loukkaantumista moisista sekaannuksista, varsinkin jos Suomi on yhdistetty Venäjään. Eräässä tapauksessa Daily Telegraphin toimittaja on erehtynyt kirjoittamaan Suomen paviljongista venäläisenä, jota Uusi Suometar kommentoi seuraavasti: ”sekarotuinen mies Jersey saarelta, tietää kuitenkin warsin hyvin että Suomen paviljonki on suomalainen”.⁹⁴ Uusi Suometar kritisoi myös vahvasti *Le Petit journal*’a, jonka kuvaliitteessä julkaistiin epärealistinen kuva (kuva 1) Suomen paviljongista keskellä lehden kuvittelemaa suomalaista miljöötä. Lehti ei juurikaan pitänyt ilmeisesti turhan värikkääksi väritetystä Suomen paviljongista eikä kuvan tavasta yhdistää stereotyyppisiä elementtejä, kuten suomalaisia venäläistyyllisissä asuissa ja kaadettua jääkarhua.⁹⁵ Uuden Suometaren närkästykselle oli tosin aihetta. Samainen kuva julkaistiin myös ainakin *Journal des Débats* -lehdessä ja on pitkälti vastuussa eurooppalaisesta stereotypiasta Suomessa elävistä jääkarhuista.⁹⁶

Maailmannäyttelyn loppua kohden Suomen paviljongin kohtalosta kirjoitettiin ahkerasti. Aluksi kirjoittelu keskittyi sen siirrosta Suomeen, kenties Imatralle, mutta loppujen lopuksi Paviljonki jäi Pariisiin. Uusi Suometar oli hyvillään uutisista, joissa kerrottiin Pariisin kaupungin suunnittelevan paviljongille jatkokäyttöä maantieteellisenä museona. Paviljongin irtonaiset pannoot⁹⁷ ja reliefit⁹⁸ annettaisiin kuitenkin vain lainaksi.⁹⁹ Loppujen lopuksi paviljonki päättyi kuitenkin purettavaksi

---

⁹¹ J. K. & J – a, ”Suomi Pariisin maailmannäyttelyssä. Loppukatsaus.” (art.). US 8.12.1900.

⁹² US 9.4.1900, 27.4.1900.

⁹³ US 2.6.1900.

⁹⁴ US 5.5.1900.

⁹⁵ US 24.10.1900.

⁹⁶ Fredrikson 2001, 60; Smeds 1996, 352.

⁹⁷ Kehystetty seinä- tai ovipinta, tai sille tehty maalaus. Suomen paviljongissa Pannoot sijaitsivat seinien yläosissa, ikkunoiden yläpuolella. Smeds 1996, 290.

⁹⁸ Korkokuva. Kielitoimiston sanakirja, elektr.

⁹⁹ US 7.11.1900; 27.11.1900.

alkuvuodesta 1901. Samalla tuhoutuivat Gallénin Kalevala-aiheiset freskot, jotka taiteilija maalasi uudelleen kansallismuseoon vasta vuonna 1928.¹⁰⁰

Suomen paviljonki oli kooltaan varsin pieni, eikä siellä siksi ollut tilaa kaikille suomalaisille näyttelyesineille. Suomen teollisuus ja pääosa maalaustaiteesta olikin esillä maailmannäyttelyn yleisissä teollisuus- ja taidenäyttelyissä. Useimmin Suomi oli näissä näyttelyissä osana Venäjän näyttelyä, mutta joskus myös omaksi osastokseen erotettuna.¹⁰¹ Tällainen ratkaisu herätti Uudessa Suomettaren kritiikkiä. Suomen paviljongissa oleva näyttely ei näin kyennyt tarjoamaan kokonaiskuvaa Suomesta ja toisaalta ajatus suomalaisista näyttelyesineistä venäläisenä puistatti. Epäiltiinpä myös esimerkiksi joidenkin teollisuusyritysten jättäytyneen pois maailmannäyttelystä, koska ne eivät halunneet olla osana Venäjän näyttelyä. Myöskään Suomessa tärkeä meijeriteollisuus ei ollut lehden mukaan esillä ollenkaan.¹⁰²

Kokonaisuudessaan Uuden Suomettaren kirjoittelu Suomen paviljongista ja näyttelystä Pariisin maailmannäyttelyssä oli erittäin runsasta ja vahva teema läpi vuoden. Karkeasti jaettuna kirjoittelu voidaan jakaa kolmeen kategoriaan. 1) Suomen näyttelyn kuvailuun, 2) positiivisiin koti- ja ulkomaisiin arvioihin sekä 3) puhtaaseen uutisointiin aiheeseen liittyen. Näistä kolmesta erityisesti ensimmäinen ja toinen kohta kulkevat usein käsi kädessä. Negatiivisia arvioita ei juurikaan esiintynyt: joko niitä ei ollut tai niitä ei vain julkaistu. Ominaista Uuden Suomettaren kirjoittelulle on myös kärkeä tarttuminen ulkomaisten lehtien asiavirheisiin tai Suomen vastaisiksi tulkittaviin kirjoituksiin. Uudessa Suomettaren Suomi nähtiin itsenäisenä, joskin asemaltaan uhattuna, kansakuntana. Suomen oma näyttely olikin tämän kansakunnan konkretisoituma, jota tuli puolustaa herkeämättä. Myös Kerstin Smeds on päätenyt samantapaiseen tulkintaan Suomen näyttelyn itse rakentamisen motiiveista. Muutoinkin Uuden Suomettaren maailmannäyttelyn Suomi-aiheinen kirjoittelu vastaa ilmeisesti yleistä käsitystä Suomen paviljongin vaiheista.¹⁰³

2.2. ”Te olette tuottawa kotimaallenne ja taiteellenne kunniaa” – Helsingin filharmonisen seura matkaa maailmannäyttelyyn

Talvella ja keväällä vuonna 1900 Uudessa Suomettaren kirjoitettiin ahkerasti Helsingin Filharmonisen seuran¹⁰⁴ pyrkimyksistä pitää konsertti Pariisin maailmannäyttelyssä. Samalla orkesteri voisi

¹⁰⁰ Fredrikson 2001, 80; Smeds 1996, 287.

¹⁰¹ Hämäläinen 2010, 90.

¹⁰² J – a, ”Suomi Pariisin maailmannäyttelyssä.” (art.). US 12.8.1900.

¹⁰³ Hämäläinen 2010, 82–91; Smeds 1996, 276–345.

¹⁰⁴ Nykyinen Helsingin kaupunginorkesteri. ”Orkesterin historia” Helsingin kaupunginorkesterin nettisivut.

pitää pienempiä konsertteja matkalla itse maailmannäyttelyyn. Maailmannäyttelyyn huipentuva Euroopan kiertue olisi suomalaiselle taiteelle suuri tapahtuma. Kiertueen mahdollistamiseksi oli tehty suuria ponnistuksia, ja ahkeran uutisoinnin perusteella se kiinnosti selkeästi ainakin Suomen kulttuuriväkeä.¹⁰⁵

Pariisin konserttimatkan järjestäminen ei ollut itsestään selvää. Vaikka Uusi Suometar tukikin konserttihanketta innokkaasti ja varauksetta, kohtasi se myös vastustusta muilta tahoilta¹⁰⁶. Erityisesti matkan rahoitus muodostui ongelmaksi ja vuoden 1900 alkupuolella järjestettiin lukuisia varainkeruutapahtumia aina hyväntekeväisyyskonserteista arpajaisiin. Viimeiset arpajaiset pidettiin loppusyksystä kuukausia Pariisin konserttien jälkeen.¹⁰⁷ Erityispiirteenä vuonna 1900 Uudessa Suometarissa julkaistuista maailmannäyttelyaiheisista mainoksista todettakoon, että neljännes niistä mainosti Filharmonisen seuran varainkeruutapahtumia.¹⁰⁸

Lehden oma varaukseton tuki matkalle ilmenee muun muassa lehden lukuisista kirjoituksista varainkeruutapahtumiin liittyen ja erilaisten varainkeruukonserttien lähes kritiikittömästä ylistämisestä. Konserttimatkan tukeminen nähdään jopa tärkeänä isänmaallisena kunniatehtävänä. Onpa lehti myös varsin harmissaan, jos suomalaiset eivät osoita tarpeeksi kiinnostusta varainkeruutapahtumia kohtaan.¹⁰⁹

Se hämmästyttävä wälinpitämättömyys, jota musikaalinen yleisö osotti rwa Sundgrèn-Schnéevoigtin¹¹⁰ kaunista harrastusta kohtaan, hänen tarjotessaan taiteensa isänmaallisen tarkoituksen palwelukseen, on ihmeteltävä. Joko se osoittaa, että eräältä taholta koko Pariisin matkaa vastaan harjoitettu kiihoitus jo on ehtinyt kantaa hedelmänsä, tahi että yleisö ei lainkaan ole selwillä koko yrityksen suuresta merkityksestä Suomen osanotolle ensi kesäiseen maailmannäyttelyyn. Olemme warmat siitä kuitenkin, että jos hankkeen alkuunpanijat, sen enempi tulematta häirityiksi, saawat rauhassa walmistella ja toimeen panna rohkean mutta toiwokkaan ja kaikki menestyksen mahdollisuudet omaawan suunnitelmansa, he owat loistawasti näyttävät kaikille epäilijöille pitkän neñän. Pontewuutta siis waan Te, Suomen musikeerit, kaikkea pikkumaisuutta vastaan, reippaana ulos Euroopan matkallenne, ja Te olette tuottawa kotimaallenne ja

---

¹⁰⁵ Taulukko 1.

¹⁰⁶ Fredrikson 2001, 72.

¹⁰⁷ S.n., ”Suomalainen säveltaide Pariisin näyttelyssä.” (art.). US 10.3.1900, US 10.3.1900, 11.3.1900, 12.3.1900, 27.3.1900, 30.3.1900, 31.3.1900, 21.4.1900, 5.5.1900, 22.5.1900, 18.11.1900.

¹⁰⁸ Taulukko 1.

¹⁰⁹ S. n., ”Suomalainen säveltaide Pariisin näyttelyssä.” (art.). US 10.3.1900, E. k., ”Sigrid Sundgrèn-Schnéevoigtin konsertti.” (mielipide). US 13.3.1900.

¹¹⁰ Sigrid Sundgrèn-Schnéevoigt oli 1900-luvulla kansainvälistä tunnustusta saavuttanut suomalainen pianotaiteilija. Rahkonen 2000, elektr.

*taiteellenne kunniaa. Me, aikeenne kannattajat, emme uneksi paremmin kuin Tekään mistään pauhaawasta woittokulusta. Mutta siinä on kylliksi, että Te osotatte siwistyskansojen katsottawaksi ja arwosteltawaksi tuoreen ja wiehättäwästi kukkiwan oksan kansojen suuressa taiteen pihlajassa.*¹¹¹

Kun riittävät varat oli taattu ja orkesteri lähti matkalleen, oli Uudella Suomettarella oma kirjeenvaihtajansa mukana.¹¹² Tässä tutkielmassa käsittelen ainoastaan kirjeenvaihtaja Ernst Lampénin Pariisin kokemuksia käsitteleviä kirjoituksia, sillä kiertueen muut konsertit eivät suoranaisesti liity maailmannäyttelyyn. Uusi Suometar sai Lampénista asiantuntevan ja taitavan kirjoittajan konserttimatkalle, sillä hän oli toiminut aiemmin muun muassa laulunopettajana ja ansioitui tulevana vuosina erityisesti matkakertomusten kirjoittajana.¹¹³ Kenties kipinä matkakertomuksiin syntyi juuri orkesterin Pariisin matkalla.

Lampén kuvaa yksityiskohtaisesti kokemaansa. Lampénin kirjoitukset Pariisista keskittyvät Pariisin ja maailmannäyttelyn tunnelmien kuvaamiseen suomalaisen orkesterin näkökulmasta: Pariisin ennätyskelteistä kylmäveriset suomalaiset olivat hyvillään, sillä suomalaisten veri ei helpolla kuumene helteissäkään. Matkakuvauksen lisäksi Lampénin kirjeissä tutustutaan paikallisiin suomalaisiin, jotka ovat avustaneet orkesteria ja kuvataan kahta konserttia, jotka Filharmoninen seura piti valtavassa *Trocadéro*-palatsin¹¹⁴ konserttisalissa.¹¹⁵

Lampénin mielestä filharmonikkojen konsertit olivat menestyksiä, ja hän ylistääkin orkesteria, vieraillemaa solistia Aino Achtéa¹¹⁶, sekä yleisöä, joka arvosti suomalaisten esitystä. Myös orkesterin toinen esitys sai kehuja, vaikka konsertin hieman erilaista ohjelmaa pidettiin ensimmäistä kokeilevampana, eikä siksi yhtä vaikuttavana. Vaikka Lampén oli itse suomalainen, ei hänen ylistyksensä ollut tuulesta temmattu. Uusi Suometar uutisoi ja julkaisi lukuisia ulkomaisten lehtien arvioita filharmonikkojen konserteista ja arviot olivatkin kauttaaltaan kiittäviä.¹¹⁷

Kirjeenvaihtaja Lampénin kuvauksissa orkesterin konsertit personoituvat vahvasti muutaman merkikihenkilön ympärille. Erityisesti kirjoituksissa paneudutaan ensimmäisessä konsertissa esiintyneen

---

¹¹¹ E. k., ”Sigrid Sundgrèn-Schnéevoigtin konsertti.” (mielipide). US 13.3.1900.

¹¹² US 8.7.1900.

¹¹³ Kostiainen 2001, elektr.

¹¹⁴ Palais du Trocadéro oli vuoden 1878 maailmannäyttelyä varten rakennettu suuri ja vaikuttava näyttelypalatsi, joka symboliselta arvoltaan vertautui vuoden 1889 näyttelyn Eiffel-torniin. Geppert 2010, 65.

¹¹⁵ L, ”Orkesterin matkalta.” (art.). US 7.8.1900, L, ”Orkesterin matkalta.” (art.). US 9.8.1900.

¹¹⁶ Aino Achté (myöhemmin Ackté) oli 1800–1900-lukujen taitteessa Pariisissa vaikuttanut suomalainen oopperakuuluisuus. Suhonen 1997, elektr.

¹¹⁷ L, ”Orkesterin matkalta.” (art.). US 7.8.1900, 9.8.1900.

Aino Achtén ja toisessa konsertissa esiintyneiden, kiertueen varsinaisten solistien, Ida Ekmanin¹¹⁸ ja Maikki Järnefeltin¹¹⁹ suorituksiin. Myös kapellimestarina toiminut Robert Kajanus¹²⁰ keräsi huomiota.¹²¹

Konsertteja pidettiin aikalaisten keskuudessa menestyksinä ja tärkeinä suomalaisen kulttuurin vien- nin kannalta. Uudelle Suomettarelle esitykset edustivat ponnahduslautaa, jota myöden suomalaiset teokset saattoivat myöhemmin nousta maailmankuuluisuuteen. Tämä näkyy paitsi Lampénin kirjoituksissa, myös muiden lehtien arvioissa, joihin Uusi Suometar tukeutuu uutisoinnissaan.¹²² Kyse ei myöskään ole siitä, että Uusi Suometar olisi julkaissut vain kiittäviä arvioita orkesterin konserteista, sillä myös muissa aihepiirien tutkimuksissa todetaan suomalaisten saaneen hyvin kiittävän vastaan- oton.¹²³

Kokonaisuudessaan Helsingin filharmonisen seuran konserttimatka maailmannäyttelyyn oli merkit- tävä osa Uuden Suomettaren maailmannäyttelyuutisointia. Vahvat kannanotot orkesterin puolesta ja oman kirjeenvaihtajan saattaminen orkesterin matkaan olivat jo sinällään merkittäviä tekoja, mutta konserttimatkasta kirjoittelun määrä oli myös valtaisa. 70 filharmonikkoihin liittyvää kirjoitusta on peräti 12 % kaikesta Uuden Suomettaren maailmannäyttelykirjoittelusta. Yksittäisenä teemana suo- sitummaksi nousee vain Suomen näyttely kokonaisuudessaan (29 % jutuista) ja saman laajuusella kirjoittelulla maailmannäyttelyn lukuisat kongressit (13 % jutuista).¹²⁴

2.3. Suomalaiset ja kaikenlaiset kongressit maailmannäyttelyssä

Pariisin maailmannäyttely veti puoleensa miljoonia ihmisiä ympäri maailmaa. Niinpä näyttelyn yh- teydessä oli kätevää järjestää mitä erilaisimpia kansainvälisiä kongresseja. Kansainväliset kongressit eivät suoranaisesti olleet osa maailmannäyttelyä, mutta ne järjestettiin kiinteästi yhteydessä näyttely- alueeseen ja -organisaatioon. Kongressit eivät juurikaan näyttäytyneet tavalliselle näyttelyvieraille,

---

¹¹⁸ Ida Ekman oli 1900-luvun alussa tunnettu, ulkomaillakin vaikuttanut laulaja. Lappalainen 2001a, elektr.

¹¹⁹ Maikki Järnefelt (omaa sukua Pakarinen, myöhemmin Järnefelt-Palmgren) oli 1800- ja 1900-luvuilla kansainvälisesti vaikuttanut laulutaiteilija. Lappalainen 2004, elektr.

¹²⁰ Robert Kajanus oli 1800-luvun lopun ja 1900-luvun alun suomalainen musiikkivaikuttaja. Hän toimi säveltäjänä ja oli Helsingin filharmonisen seuran perustaja ja kapellimestari vuosikymmenien ajan. Lappalainen 2001b, elektr.

¹²¹ L, ”Orkesterin matkalta.” (art.). US 7.8.1900, L, ”Orkesterin matkalta.” (art.). US 9.8.1900, S.n. ”Orkesterin matkalta. Muotokuvia.” (art.). US 12.8.1900, US 31.3.1900, 4.8.1900.

¹²² Jullien, ”Ranskalainen arvostelu orkesteristamme ja säveltäjistämme.” (arvio). US 9.8.1900, L, ”Orkesterin mat- kalta.” (art.). US 7.8.1900, L, ”Orkesterin matkalta.” (art.). US 9.8.1900, US 7.8.1900.

¹²³ Smeds viittaa Tyrväiseen. Smeds 1996, 324–325.

¹²⁴ Taulukko 1.

mutta Mandellin mukaan ne heijastivat parhaiten maailmannäyttelyn henkeä näyttelyorganisaation toiveiden näkökulmasta.¹²⁵

Kansainväliset kongressit olivat näkymättömyydestään huolimatta valtava osa vuoden 1900 maailmannäyttelyn perintöä. Kongresseja pidettiin yhteensä 127 kappaletta ja niiden osallistujamäärä vaihteli 75 henkisestä kansainvälisestä miekkailukongressista aina 6000 päiseen kansainväliseen lääketieteen kongressiin.¹²⁶ Kongressien teemat vaihtelivat laidasta laitaan. Käytännönläheisiä ja arkipäiväisiä aiheita olivat esimerkiksi rautatieliikenne ja tullaus, kun taas erikoisempia kongresseja edusti kansainvälinen spiritistikongressi.¹²⁷

Myös Uudessa Suomettaressa kirjoitettiin ahkerasti erilaisista kongresseista. Taulukossa kaksi on luetteloituna aakkosjärjestykseen kaikki kongressit, joista Uudessa Suomettaressa mainittiin. Uusi Suometar kirjoitti kokonaisuudessaan 36 eri kongressista yhteensä lähes 80 kirjoitusta, joka puolestaan on noin 13 % kaikesta lehden maailmannäyttelyteemaisesta kirjoittelusta. Vaikka lehti käsitteli vain vajaata kolmannesta kaikista maailmannäyttelyn kongresseista, sai suomalainen yleisö kattavan otteen erilaisista tapahtumista.¹²⁸

Uuden Suomettaren kongressiuutisoinnissa painottui muutama erityispiirre. Useimmat kongressit mainittiin vain kerran tai kaksi: kerran etukäteen mainiten mahdollisista suomalaisista osallistujista ja toisen kerran kongressin jälkeen, mikäli kongressissa oli päädytty uutiskynnyksen ylittäviin ratkaisuihin. Vaikka Uusi Suometar mainitsi lukuisten kongressien yhteydessä niihin matkaavista suomalaisista, ei lehti juurikaan palannut jälkikäteen heidän edesottamuksiinsa. Varsin yleisiä olivat myös pienet uutiset, joissa mainittiin erinäisten tahojen tai henkilöiden hakeneen Senaatilta kongressimatka-apurahoja. Apurahan saaminen Senaatilta vaikuttaisi Uuden Suomettaren perusteella olleen myös varsin mahdollista.

Lehdessä suurempaa huomiota nauttivat Kansainvälinen sosialistikongressi kuudella kirjoituksella ja Kansainvälinen sanomalehtimiesten kongressi peräti 19 kirjoituksella. Sosialistikongressissa Uutta Suometarta kiinnostivat erityisesti Ranskan aikomus kieltää kongressi niin kutsuttujen anarkistilakien perusteella, sekä kongressin päätökset. Kongressissa käsiteltyjä asioita olivat lehden mukaan muun muassa kahdeksan tunnin työajan ajaminen, sekä päätös että sosialistit voivat lähteä mukaan porvarihallitukseen väliaikaisesti, mikäli pakollista.¹²⁹ Yhtenä sytykkeenä aiheelle oli Uuden Suomettaren

---

¹²⁵ Mandell 1967, 68–69.

¹²⁶ Mandell 1967, 69.

¹²⁷ US 12.2.1900, 13.2.1900, 11.10.1900.

¹²⁸ Taulukko 2.

¹²⁹ US 20.9.1900, 4.10.1900, 30.10.1900.

Taulukko 2: Uuden Suomettaren jutut maailmannäyttelyn kongresseista.¹³⁰

Kongressi	Alias	Mainintojen määrä
Ilmassapurjehtijakongressi		1
Kahdeksas kansainvälinen geologikongressi		3
Kansainvälinen aikataulukongressi		1
Kansainvälinen aineenkoetuskongressi		1
Kansainvälinen einestenttutkimuskongressi		1
Kansainvälinen filosofinen kongressi		1
Kansainvälinen hammaslääketieteen kongressi		1
Kansainvälinen kongressi naisten aseman ja oikeuksien edistämiseksi	Kansainvälinen naisten kongressi	2
Kansainvälinen kongressi työväestön suojaamiseksi	Kongressi työväestön suojelusta warten lain kautta	3
Kansainvälinen kongressi vapautettujen wankien hoitoa warten		1
Kansainvälinen kongressi yhdenmukaisen lankainnumeroimisen aikaansaamista warten		1
Kansainvälinen kongressi yleistä köyhäinhoitoa ja yksityistä hyväntekewäisyyttä warten		2
Kansainvälinen kuuromykkien kongressi		3
Kansainvälinen laivanrakentajain kongressi		1
Kansainvälinen merioikeuskongressi		1
Kansainvälinen meteorologinen kongressi		2
Kansainvälinen rautatiekongressi		3
Kansainvälinen sanomalehtimieskongressi		19
Kansainvälinen sekatawarakauppiasten kongressi		2
Kansainvälinen spiritistikongressi		1
Kansainvälinen sunnuntainystävien liiton kongressi		1
Kansainvälinen tarweaineiden koettelukongressi		1
Kansainvälinen tullikongressi		1
Kansainvälinen työwäenkongressi	Kansainvälinen kongressi aiheesta työwäen wakuutus työssä kohtaawan tapaturman waralta	2
Kansainvälinen waiwaishoito- ja hyväntekewäisyyskongressi		1
Kansainvälinen wallankumouksellinen työwäenkongressi	Kansainvälinen sosialistikongressi	6
Kansainvälinen wertailevan oikeustieteen kongressi		2
Kansantieteellinen kongressi		1
Kolmas kansainvälinen asetyleeni- ja karbiidikongressi		1
Kolmastoista kansainvälinen eläinsuojelukongressi		4
Maaailmanrauhankongressi		4
Neljäs kansainvälinen sowelletun kemiantutkijain kongressi		1
Uskontojen historian kongressi		1
XIII kansainvälinen lääketieteellinen kongressi	Kansainvälinen lääkärikongressi	3
Yleinen kansainvälinen ylioppilaskongressi		2
Yleinen kauppapalwelijain kongressi		1
Yhteensä:	Mainintoja:	82 ¹³¹
	Kongresseja:	36

¹³⁰ US 1900.

mukaan sosialistisen Alexandre Millerandin¹³² rooli Ranskan kauppaministerinä ja maailmannäyttelyn pääkomissaarina.

Vaikka lääketieteellinen kongressi oli näyttelyn suurin, se ei erityisemmin saanut Uudelta Suomettaralta huomiota. Sen sijaan lehti paneutui tarkasti oman alansa kansainväliseen sanomalehtimiesten kongressiin, joka järjestettiin heinä- ja elokuun taitteessa. Keskimäärin lehti käsitteli mainitsemiaan 36 kongressia noin kahdessa jutussa, mutta sanomalehtimiesten kongressi pääsi aivan erityiseen valokeilaan 19 jutulla.¹³³ Nämä jutut ovat karkeasti jaettavissa kahteen ryhmään. Vuoden alkupuoliskon teemana oli uutisointi ja tiedottaminen siitä, miten ja millaisella delegaatiolla Suomen sanomalehdistöä lähdettäisiin edustamaan. Syksyllä puolestaan ruodittiin hartaasti itse kongressin kulkua ja ohjelmaa. Lehtimiehet eivät tosin olleet tyytyväisiä kongressin järjestelyihin, jotka mitä ilmeisemmin kärsivät näyttelyorganisaation suuresta resurssipulasta. Tämä puolestaan oli seurausta lukuisista samanaikaisista kongresseista. Muutoin tapahtumaa kuvattiin hyödylliseksi.¹³⁴

Uuden Suomettaren toimituksesta sanomalehtimiesten kongressiin osallistui¹³⁵ lehden toimitussihteeri J. V. Messman (myöhemmin Miesmaa).¹³⁶ Hän kirjoitti matkaltaan kolmiosaisen artikkelin kongressin kulusta. Erityisesti esille nousevia teemoja olivat kansainväliset lehdistökortit, joiden oli tarkoitus helpottaa ulkomaankirjeenvaihtajien työtä, tekijänoikeuskysymykset ja kansainvälisten lehdistön riitatapausten selvittämiseen luotava erityinen tuomioistuin.¹³⁷

Muita erityisesti esille nousevia kongresseja olivat ylioppilaskongressi, josta Uusi Suometar julkaisi tuntemattomaksi jääneen ylioppilaskongressin osanottajan päiväkirjamerkintöjä, sekä nurinkurisuuudessaan uutiskynnyksen rikkonut maailmanrauhakongressi. Kummalliseksi sen teki se seikka, että kongressin brittiläinen delegaatio oli vaatinut brittien buuripolitiikan tuomitsemista rikolliseksi, mutta aloite oli kaatunut Ranskan delegaation vastustukseen. Uusi Suometar kuitenkin huomioi, että päätösistunnossaan kongressi päättyi *paheksumaan* Britannian buuripolitiikkaa. Monien kongressiuitusten yhteydessä mainittiin myös erityisesti, mikäli kongressi oli vierailut Suomen paviljongissa ja

---

¹³¹ Luku on neljä suurempi, kuin vastaava luku taulukossa yksi. Tämä johtuu siitä, että taulukossa kaksi on huomioitu sivumaininta kongressista toista aihetta laajemmin käsittelevän kirjoituksen yhteydessä, jota ei ole laskettu mukaan kongressiteemaiseksi kirjoitukseksi taulukossa yksi. Samoin kolme lehdistökongressista kirjoitettua artikkelia näkyvät taulukossa 1 teeman ”US:n kirjeenvaihtajilta” alla, eikä artikkeleita ole laitettu toistamiseen teeman ”kongressit” alle.

¹³² Mandell 1967, 91.

¹³³ Taulukko 2.

¹³⁴ S.n., ”Sanomalehtikongressi Pariisissa.” (art.). US 21.8.1900, s.n., ”Sanomalehtimies-kongressi Pariisissa. II.” (art.). US 1.9.1900, s.n., ”Sanomalehtimies-kongressi Pariisissa. III.” (art.). US 4.9.1900, US 26.1.1900, 13.3.1900, 23.3.1900, 30.3.1900, 7.4.1900, 18.4.1900, 17.5.1900, 7.7.1900, 24.7.1900, 26.7.1900, 7.8.1900, 8.8.1900, 17.8.1900. US 18.4.1900.

¹³⁶ Leino-Kaukiainen 1988, 482–483.

¹³⁷ S.n., ”Sanomalehtikongressi Pariisissa.” (art.). US 21.8.1900, s.n., ”Sanomalehtimies-kongressi Pariisissa. II.” (art.). US 1.9.1900, s.n., ”Sanomalehtimies-kongressi Pariisissa. III.” (art.). US 4.9.1900, US 18.4.1900.

mitä mieltä vierailijat olivat olleet. Yleisesti Suomen näyttely oli herättänyt kongressiväessä sympatioita Suomen poliittisen tilanteen vuoksi, mutta erityisesti suomalainen pallograniitti oli kiinnostanut geologisen kongressin osanottajia jopa Bjurbölen meteoriittia enemmän.¹³⁸

---

¹³⁸ S.n., ”Ylioppilaskongressi Pariisissa.” (art.). US 25.8.1900, US 7.8.1900, 1.9.1900, 14.9.1900, 6.10.1900, 9.10.1900.

LOPPULAUSE

Vuoden 1900 maailmannäyttely oli kiistatta aikansa suurin ja hienoin speaktaakkeli niin tieteen, taiteen kuin teollisuudenkin saralla. Erityisesti Suomelle kyseessä oli tapahtuma, jossa haettiin kansainvälistä hyväksyntää ja tunnustusta nuorelle ja itsetietoisuuteen nousseelle kansakunnalle. Yhdistettynä ensimmäisen venäläistämiskauden poliittiseen jännitteeseen suuriruhtinaskunnan ja emämaan välillä, saatiin teema, joka kiinnosti ja josta riitti kirjoitettavaa. Uusi Suometar oli tuona aikana maan suurin suomenkielinen sanomalehti ja oli siksi hyvässä asemassa raportoimaan maailmannäyttelyn tapahtumista.

Lehden maailmannäyttelyaiheiselle kirjoittelulle hahmottuu kaksi erilaista syytä. Merkittävästä tapahtumasta uutisointi on sanomalehden perustarkoituksen kannalta oleellinen tehtävä, mutta aihe myös selkeästi kiinnosti lehden lukijoita. Toisekseen varsinkin Suomen näyttelystä uutisoidessa taustalla on selkeästi vaikuttanut myös vuoden 1900 Suomen ja Venäjän välinen poliittinen tilanne. Kiristyneet välit ja toisaalta aikakaudelle tyypillinen nationalismi näkyy lehden kirjoituksissa.

Uusi Suometar kirjoitti Pariisin maailmannäyttelystä erittäin laajasti ja kattavasti. Yksinään vuonna 1900 lehdessä julkaistiin noin 600 maailmannäyttelyaiheista juttua. Lehti kuitenkin tukee vahvasti ulkomaisten lehtien uutisointiin. Selkeästi yleisimpänä juttutyypinä kirjoituksista nousee esiin uutiset, joita oli noin kaksi kolmasosaa kaikista kirjoituksista, mutta myös laajat artikkelit näyttelivät suurta roolia lehden kirjoituksista. Vastaavasti selkeästi yleisimmäksi käsitellyksi teemaksi lehdessä nousi Suomen osallisuus maailmannäyttelyssä. Suomen paviljongin ja näyttelyn osuuden kivutessa noin 30 prosenttiin ja Helsingin filharmonisen seuran konserttimatkan noin kymmeneen prosenttiin. Maailmannäyttelyn yli sadasta kongressista Uusi Suometar kertoi vain vajaasta 40 kongressista, mutta kongressikirjoitusten osuus kaikesta lehden kirjoittelusta oli huomattava noin kymmenen prosenttia.

Laajasta käsittelystä huolimatta jotkin maailmannäyttelyn osa-alueet jäivät vaille huomiota. Esimerkiksi muiden maiden paviljonkeja ja varsinkaan niiden sisällä olevia näyttelyitä lehdessä ei käytännössä käsitellä. Myöskään maailmannäyttelyn oheisohjelmana toiminutta vuoden 1900 olympialaisia ei lehdessä käytännössä käsitellä.

Uuden Suometaren kirjoittelussa on havaittavissa myös ajallista muutosta. Kirjoittelun määrä lähtee nousuun keväällä ennen maailmannäyttelyn huhtikuisia avajaisia, mutta hiljenee kesä- ja heinäkuuksi. Elokuussa kirjoittelu palaa hyvin vilkkaaksi ja laskee hiljalleen vuoden loppua kohden.

Uudella Suomettarella oli maailmannäyttelyn aikana lukuisia kirjeenvaihtajia Pariisissa. Lehden kirjeenvaihtajat tutustuivat kattavasti näyttelyyn ja erityisen tarkasti ja intohimoisesti Suomen paviljonkiin sekä Helsingin filharmonisen seuran Pariisin konsertteihin. Osa kirjeenvaihtajista on myös pa-
neutunut selkeästi johonkin tiettyyn maailmannäyttelyn tapahtumaan tai osanäyttelyyn.

Lehti suhtautuu maailmannäyttelyyn pääosin innostuneesti ja myönteisesti, kritiikki on vähäistä, mutta ankaraa. Lehden kirjoitukset ovat myös pääosin neutraalin sävyisiä, paitsi Suomea koskevissa kirjoituksissa, joissa on vahva kansallismielinen sävy. Venäjää koskevissa kirjoituksissa sävy on neutraali tai venäjävastainen, riippuen kirjoituksen sisällöstä.

Kokonaisuudessaan Uuden Suomettaren antama kuva Pariisin vuoden 1900 maailmannäyttelystä kulkee linjassa aiemman tutkimuksen kanssa. Lehti mukailee etenkin Smedsin, rakentamaa kuvaa Suomen osallisuudesta maailmannäyttelyssä. Toisaalta nimenomaisesti Uuden Suomettaren maailmannäyttelyaiheisia juttuja ei ole näin tarkasti aiemmin tutkittu, jolloin tutkimuksellisesti uutena ja relevanttina tietona nousee esiin lehden näyttelykirjoittelun laajuus niin määrällisesti kuin temaattisesti-kin. Samalla tutkielma osoittaa vuoden 1900 näyttelyn merkittävyyden Uudelle Suomettarelle ja sen lukijoille.

Tutkielmaa tehdessä nousi esille lukuisia mahdollisia jatkotutkimusaiheita. Samankaltaista tutkimusta voisi tehdä esimerkiksi vuoden 1889 maailmannäyttelyyn tai nuorsuomalaiseen Päivälehteen verraten. Vastaavasti aikarajaukseni ulkopuolelle jäi vuosia maailmannäyttelyn taustatyötä ja vuoden 1901 jälkipyykkiä. Hedelmällistä ja vähäntutkittua aluetta olisi myös suomalaisten yksilötason kokemukset maailmannäyttelyistä tai Suomen ja Transvaalin itsenäisyyskamppailuja vertaileva tutkimus.

LÄHTEET JA TUTKIMUSKIRJALLISUUS

I Lähteet

Aho, Juhani et al. 1919: *Uuden Suomettaren muistojulkaisu*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.

Uusi Suometar (US) 1900.

S. n. ”Suomi mainittu” *Helsingin sanomien* juttukokoelma. <https://www.hs.fi/aihe/suomi-mainittu/> (Viitattu 27.3.2019).

Supplément illustré du Petit Journal 21.10.1900.

II Hakuteokset

Howell, Max L & Howell, Reet Ann 1996: ”Paris 1900”. *Historical Dictionary of the Modern Olympic Movement*, s. 12–17. Toimittajat Findling, John E. & Pelle, Kimberly D. Greenwood Press, Westport.

Kielitoimiston sanakirja. Kotimaisten kielten keskus. <https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/> (Päivitetty 6.6.2018).

III Tutkimuskirjallisuus

Allwood, John 1977: *The Great Exhibitions*. Cassel & Collier Macmillan Publishers Ltd., Lontoo.

Bureau International des Expositions’n Internet-sivut. <https://www.bie-paris.org/site/en> (Viitattu 12.3.2019).

Fredrikson, Erkki 2001: *Suomen paviljonki Pariisin maailmannäyttelyssä 1900 Le Pavillon Finlandais à l’Exposition universelle de 1900*. Keski-Suomen museo, Jyväskylä.

Geppert, Alexander C. T. 2010: *Fleeting cities. Imperial Expositions in Fin-de-Siècle Europe*. Kovakantisen ensimmäisen painoksen pehmeäkantinen uusintapainos. Palgrave Macmillan, Lontoo.

Heikkinen, Hannu L. T. 2001: ”Narratiivinen tutkimus todellisuuskertomuksena”. *Ikkunoita tutkimusmetodeihin II – näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*, s. 116–130. Toimittajat Aaltola, Juhani & Valli, Raine. PS-kustannus, Jyväskylä.

Heikkinen, Vesa s.a.: ”Muuttuuko uutisteksti – ja mihin suuntaan?”. *Kotimaisten kielten keskuksen verkkoartikkeli*. Kotimaisten kielten keskus. https://www.kotus.fi/nyt/kolumnit_artikkelit_ja_esitelmat/artikkelit/tekstien_ja_niiden_lajien_rajankayntia/muuttuuko_uutisteksti_suomen_kuvalehti_1917_ja_1972 (Viitattu 21.3.2019).

Hämäläinen, Pirjo 2010: *Jugend Suomessa*. Otava, Helsinki.

Jokinen, Arja et al.1999: *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Vastapaino, Tampere.

- Kanerva, Juha 2016: ”Suomalaisen urheilukirjallisuuden suurhahmo kuollut”. *Ilta-Sanomien verkkouutinen*. Ilta-Sanomat. <https://www.is.fi/muutlajit/art-2000001181491.html> (Viitattu 28.2.2019).
- Kortti, Jukka 2016: *Mediahistoria – Viestinnän merkityksiä ja muodonmuutoksia puheesta bitteihin*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- Kostiainen, Auvo 2001: ”Lampén, Ernst”. *Kansallisbiografia-verkkojulkaisu*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. <https://kansallisbiografia.fi/kansallisbiografia/henkilo/6186> (Viitattu 28.2.2019).
- Lappalainen, Seija 2001a: ”Ekman, Ida”. *Kansallisbiografia-verkkojulkaisu*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. <https://kansallisbiografia.fi/kansallisbiografia/henkilo/1465> (Viitattu 2.11.2018).
- Lappalainen Seija 2001b: ”Kajanus, Robert”. *Kansallisbiografia-verkkojulkaisu*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. <https://kansallisbiografia.fi/kansallisbiografia/henkilo/1433> (Viitattu 28.2.2019).
- Lappalainen, Seija 2004: ”Järnefelt-Palmgren, Maikki”. *Kansallisbiografia-verkkojulkaisu*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. <https://kansallisbiografia.fi/kansallisbiografia/henkilo/1486> (Viitattu 2.11.2018).
- Leino-Kaukiainen, Pirkko 1988: ”Kasvava sanomalehdistö sensuurin kahleissa 1890–1905”. *Suomen lehdistön historia 1: Sanomalehdistön vaiheet vuoteen 1905*, s. 421–632. Toimittaja Päiviö Tommila. Kustannuskiila Oy, Kuopio.
- Mandell, Richard D. 1967: *Paris 1900*. University of Toronto Press, Toronto.
- Mäntynen, Anne & Shore, Susanna 2006: ”Johdanto”. *Genre – tekstilaji*, s. 9–41. Toimittajat Mäntynen, Anne, Shore, Susanna & Solin, Anna. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- ”Orkesterin Historia” *Helsingin kaupunginorkesterin Internet-sivut*. <https://helsinginkaupunginorkesteri.fi/fi/sibelius-150> (Viitattu 4.3.2019).
- Pietilä, Jyrki 2008: *Kirjoitus, juttu, tekstielementti – Suomalainen sanomalehtijournalismi juttutyyppeiden kehityksen valossa printtimedian vuosina 1771–2000*. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä.
- Rahkonen, Margit 2000: ”Sundgrèn-Schnéevoigt, Sigrid”. *Kansallisbiografia-verkkojulkaisu*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. <https://kansallisbiografia.fi/kansallisbiografia/henkilo/8553> (Viitattu 28.2.2019).
- Sarajärvi, Anneli & Tuomi, Jouni 2018: *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Ensimmäisen painoksen (2002) uudistettu laitos. Tammi, Helsinki.
- Siukonen, Markku 2012: *Suuri olympiateos 1896–2012*. Docendo Oy, Jyväskylä.
- Smeds, Kerstin 1996: *Helsingfors – Paris. Finland på världsutställingarna 1851–1900*. Svenska litteratursällskapet i Finland & Suomen Historiallinen Seura, Helsinki.
- Suhonen, Pekka: ”Ackté, Aino”. *Kansallisbiografia-verkkojulkaisu*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. <https://kansallisbiografia.fi/kansallisbiografia/henkilo/1448> (Viitattu 2.11.2018).
- Syrjämaa, Taina 2007: *Edistyksen luvattu maailma. Edistysusko maailmannäyttelyissä 1851–1915*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.

- Vesikansa, Jyrki 1997: *Sinivalkoiseen Suomeen – Uuden Suomen ja sen edeltäjien historia I 1847–1939*. Otava, Helsinki.
- Vesikansa, Jyrki 2004: ”Jalava, Antti”. *Suomen kansallisbiografia 4*, s. 390–391. Päätoimittaja Klinge, Matti. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- Vesikansa, Jyrki 2005: ”Löfgren, Viktor”. *Kansallisbiografia-verkkojulkaisu*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. <https://kansallisbiografia.fi/kansallisbiografia/henkilo/6221> (Viitattu 20.3.2019).